

Svjetska Unija
Etničkih Crnogoraca

World Union
of Ethnic Montenegrins

„KRSTAŠ“

Oganj

Za krst časni i obraz crnogorski!

Glas Svjetske Unije Etničkih Crnogoraca „Krstas“ • Broj: 15 • Godina III • Lovćenac, oktobar 2006. • Cijena: Srbija 100 din, Crna Gora 1,5 €

USA
Sjećanje na mešovite
stradalnike
(Blažo Sredanović)

Argentina
Crnogorci u provinciji Čako
(Katalina Milović)

Pogled iz Paragvaja
(Prof. Dr. Andre Lakonić)

Svjetska Unija Etničkih Crnogoraca
World Union of Ethnic Montenegrins
•Krstas•

Egipat
Mirisi Arabije
(Ljubinka Andrijević)

Crnogorci u Kanadi
(Zoran V. Raičević)

Crnogorski iseljenici u Australiji
(Mihailo Mandić)

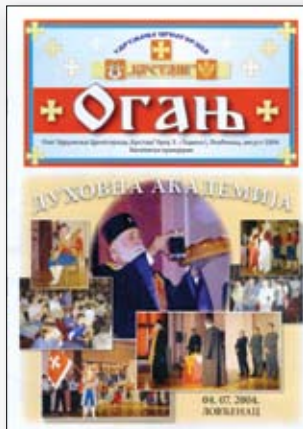
www.krstas.org.yu

ISSN 1820-2861

9 771820 286004

Oganj evolucija

Oganj 1-4

Informator Udruženja Crnogoraca Srbije „Krstaš”

Oganj 5-14

Glas Udruženja Crnogoraca Srbije „Krstaš”
i edukator nacionalne zajednice
Crnogoracau Srbiji

Od br. 15 Oganj je glas Svjetske Unije
Etničkih Crnogoraca „Krstaš”

Sadržaj:

U V O D N A R I J E Č

Hronologija"	4
Radio Slobodna Evropa.....	6
Eduardo Vuletić (Gordan Stojović)	9
Otvoreno pismo budućem ambasadoru Crne Gore u Srbiji (Nenad Stevović)	10
Testament (Borislav Cimeša)	12
Mirisi Arabije (Ljubinka Andrijević)	13
Crnogorski iseljenici u Australiji (Mihailo Mandić)	14
Sjećanje na medovske stradalnike (Blažo Sredanović)	16
Crnogorci u Kanadi (Zoran V. Raičević).....	18
Pogled iz Paragvaja (Prof. Dr. Andre Lakonić).....	19
Crnogorci u provinciji Čako (Katalina Milović).....	20
Počeci crnogorskog zakonodavstva- (Mr. Gordana Mitrović)	21
General Andrej Ivanović Kosić (Dr. Igor Kosić	25
Osnivač hrišćanske crkve (Žarko L. Đurović)	27
Nikola Petanović (Gordan Stojović)	28
Našoj rođenoj braći u americi (Nikola Petanović).....	29

Poštovani čitaoci

Uporedo sa internacionalizacijom Krstaša i časopis Oganj završava svoju transformaciju iz glasila naše etničke zajednice u Srbiji u istinsko glasilo čitave Crnogorske Dijaspore.

Još od prošlog broja oformljene su redakcije za Sjevernu i Južnu Ameriku, Vojvodinu i Crnu Goru, a od ovoga broja počinju sa radom redakcije za Rusiju, Afriku, Kanadu i Australiju.

Sa novim priložima koji dolaze direktno od naših ljudi iz Argentine, Paragvaja, USA, Kanade, Egipta, Australije, Rusije, Vojvodine i Crne Gore, u ovom broju želimo da na najefikasniji način oživimo saradnju i razmjenu informacija i iskustava Crnogoraca iz svih djelova svijeta, da ih upoznamo međusobno, ali i da upoznamo ljude u Crnoj Gori sa onim šta radi i kako živi naša dijaspora.

Naš urednik za Australiju je ujedno i predsjednik Crnogorske Etničke zajednice u Australiji gospodin Mihailo Mandić, urednik za Kanadu je gospodin Zoran V. Raičević iz Toronta - osnivač popularnog sajta www.montenegro-canada.com, urednik za Afriku je gospođa Ljubinka Andrijević iz Kaira, poznata i uspješna poslovna žena, a urednik za Rusiju dr. Igor Kosić, ruski naučnik i istraživač.

U ovom broju ćete pronaći mnoge ekskluzivne priloge, kako on naših urednika tako i od članova redakcija iz svih djelova svijeta, posebno želim istaći tekst naše poznate spisateljice iz Čaka (Argentina) gospođe Kataline Milović i prilog koji nam je poslao prof. dr Andre Lakonić iz Paragvaja kao i mnoge druge.

U narednom broju Ognja promovisat ćemo i uredništva za Japan i daleki istok, Njemačku, Italiju, Češku, Beograd, itd. ali i veliki broj novih tekstova od naših dopisnika iz svih djelova svijeta.

Ujedno pozivamo sve Crnogorce u svijetu kao i one u Crnoj Gori da nam se pridruže i pomognu da Oganj dobije ono mjesto koje zaslužuje.

Vaš

„OGANJ“ GLAS SVJETSKE UNIJE ETNIČKIH CRNOGORACA „KRSTAŠ“

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd 061 (497.113)
COBISS.SR-ID 116267788
Adresa: UC „Krstaš“ 13. jula 2, 24322 Lovćenac
Fax: 024/ 551-781 • e-mail: oganj@krstas.org.yu
www.krstas.org.yu

Izdavač: Udruženje Crnogoraca „Krstaš“

Glavni i odgovorni urednik: Nenad Stevović

Redakcija:

Mr. Gordana Mitrović - urednik za Vojvodinu,
Žarko L. Đurović - Crnogorska pravoslavna crkva
Prof. Đuro J. Kaluđerović,

Borislav Cimeša-urednik za Crnu Goru,
Blažo Sredanović-urednik za Sjevernu Ameriku,
Gordan Stojović-urednik za Južnu Ameriku

Mr. Vladimir Pekić

Mihailo Mandić - urednik za Australiju

Zoran V. Raičević - urednik za Kanadu

Ljubinka Andrijević - urednik za Afriku

dr. Igor Kosić - urednik za Rusiju

Tehnički urednik: Dušan Drašković

Kompjuterska obrada: „Hemigrafija“ - Bačka Topola

Štampa: „Milen“ - Subotica

Distribucija: „Press International“ - Novi Sad

„Štampa Commerce“ - Beograd

Svjetska Unija Etničkih Crnogoraca „Krstaš” World Union of Ethnic Montenegrins

Crnogorci i Crnogorke u domovini i širom svijeta, moramo biti svjesni da ako zaboravimo bilo koji dio našeg etničkog bića, zaboravili smo sebe, sami sebi smo dobrovoljno amputirali dio svog tijela.

Svi Crnogorci u svijetu moraju biti jedno tijelo, moraju djelovati jedinstveno i složno.

Sveukupna briga o dijaspori kao i odnosi unutar same dijaspore moraju se podići na znatno viši nivo.

Godinama se čekaju signali, godinama su oči naših ljudi raspršenih po cijelom svijetu okrenuti prema zemlji matici, pa i onih koji se jedva sjećaju svoga dalekog korijena.

Došla su nova vremena koja nose sasvim nove potrebe, moramo biti spremni da reagujemo na pravi način u novom vremenu, reorganizovani i ujedinjeni gdje god da nas ima.

Nakon što je o strane Etničke zajednice Crnogoraca u Argentini upućen apel državnim organima da se što prije preduzme nešto u cilju uspostavljanja diplomatskih odnosa na relaciji Crna Gora - Argentina kao zemlja od strateškog značaja za našu cjelokupnu dijasporu, zemlja u kojoj se nalaze naše posljednje stare iseljeničke kolonije i iz koje se mora pružiti kvalitetan oslonac Crnogorcima koji žive i u drugim zemljama latinske Amerike, došlo je do proširenja saradnje sa našom dijasporom u Srbiji.

Tih dana, u ovom novom vremenu, novim okolnostima, stvorena je jedna plemenita ideja koja je potekla od strane naše dvije dijaspore, onih koji žive sasvim blizu matice, a vode najtežu moguću

borbu za opstanak i onih koji gotovo više od vijeka žive na drugom kraju svijeta i čuvaju najsvjetlije crnogorske vrijednosti, Crnogoraca u Srbiji i Crnogoraca u Južnoj Americi.

Do sada je bilo nekoliko pokušaja objedinjavanja svjetskih organizacija, odnosno asociacija koje okupljaju naše ljude širom svijeta, ali mi smatramo da su došla nova vremena, da naša dijaspora mora da djeluje na jedan sasvim drugačiji način.

Prošla su vremena masovnih okupljanja, bezciljnih proslava, danas se moramo skoncentrisati na konkretne stvari, prije svega na očuvanje našeg jezika, jačanje Crnogorske pravoslavne crkve i pomovisanje Crne Gore i naše izvorne kulture u svim zemljama u kojima žive Crnogorci.

Danas kada imamo državu moramo se boriti za njene interese u inostranstvu, a na isti način očekujemo da država zaštiti nas i naše interese u zemlji gdje sada živimo.

Zajedno smo stali, simbolično pod zastavu Krstaša, organizacije koja je u najtežim vremenima sačuvala obraz i dostojanstvo naših sunarodnika koji žive u Srbiji i postala na neki način simbol neuništivosti borbe za Crnogorstvo u najtežim mogućim okolnostima i svojim dosadašnjim postojanjem i uspjesima dokazala da može da povede stvari u pravom smjeru.

Želja nam je da vremenom pod našu zastavu, simbol vjekovne borbe za slobodu, stane što veći broj Crnogoraca širom svijeta. Ovaj novi broj časopisa Oganj, jedinog

istinskog glasila Crnogoraca u svijetu pravo je ogledalo onoga što je naš krajnji cilj. Svi Crnogorci ma gdje živjeli u svijetu da su jedni uz druge, da razmjenjuju iskustva, ideje, pomažu kvalitetne projekte u Crnoj Gori i u dijaspori.

Nakon apela naših sunarodnika iz Argentine, odmah nekoliko dana kasnije u Ministarstvu Inostranih poslova po prvi put pod istom zastavom bili su primljeni gospodin Nenad Stevović i gospodin Goran Stojović predstavnici dijaspora u Srbiji i Argentini i predstavnici inicijativnog odbora Svjetske Unije Etničkih Crnogoraca „Krstaš”, da bi gospodin Stojović nekoliko dana kasnije bio primljen od strane Ministra gospodina Miodraga Vlahovića kom prilikom su vođeni veoma značajni razgovori u cilju što bržeg oživljavanja diplomatskog i prisustva Crne Gore na teritoriji Republike Argentine i što skorijeg uspostavljanja čvrste veze između Crnogoraca u Argentini i Republike Crne Gore za šta su predstavnici naše dijaspore u toj zemlji, ali i u okolnim zemljama ponudili svu moguću logističku pa i materijalnu pomoć i već postojeće mreže ljudi.

Pored ovih aktivnosti novi internacionalizovani Krstaš koji će simbolično imati sjedište u Lovčencu a djelovati u čitavom svijetu, u svakoj zemlji potpuno autonomno i prilagođeno prilikama koje tamo vladaju, nastavlja borbu i na drugim poljima, prije svega gradnji i obnovi hramova Crnogorske pravoslavne crkve u dijaspori i širenju istine o Crnoj Gori.

Pridružite nam se, jedan je Krstaš, samo jedan, kroz vjekove.

Asociación
Argentino Montenegrina
ZETA

Buenos Aires, 28.08.2006

A P E L

Svim crnogorskim institucijama, Predsjedniku, Predsjedniku Parlamenta, Predsjedniku Vlade, svim političkim partijama, institucijama kulture, medijima i crnogorskim organizacijama u svijetu.

Od trenutka sticanja nezavisnosti, dana koji je cjelokupna naša zajednica u Argentini i Južnoj Americi dočekala sa velikom oduševljenjem do danas prošlo je tri mjeseca.

Nakon odlaska posljednjeg legitimnog predstavnika Crne Gore na našem kontinentu, naša zajednica to jeste njeni legitimni predstavnici, aktivisti, intelektualci crnogorskog porijekla u Argentini, kao ni naši ovlašćeni predstavnici u Crnoj Gori koji su iako neformalna tj. veza koja nije direktna sa državom ostali kao i ranije jedina istinska i kvalitetna spona sa Crnom Gorom

nijesu informisani ni o kakvom planu, namjeri države Crne Gore ili bilo čemu što je vezano za dalju saradnju, razvoj i unaprijeđenje odnosa.

Suprotno od naše matične zemlje Crne Gore, druga bivša članica državne zajednice Republika Srbija, intenzivirala je svoje diplomatske napore.

Dužni smo informisati javnost i sve odgovorene ljude u Crnoj Gori da se širom naših klubova i zajednica stvara atmosfera potpune institucionalne odsječenosti od matice koja zahvaljujući nedostatku aktivnosti legitimnih organa Republike Crne Gore na neki način dobija svoju potvrdu.

Propagandisti dobro instruirano i uporno ponavljaju da je „Crna Gora previse siromašna da nikada neće imati nikakvog diplomatskog predstavnika i da joj nije u interesu da održi mnogobrojnu crnogorsku zajednicu u ovoj zemlji „ itd sve to uz apsolutno pomanjkanje saradnje naših legitimnih predstavnika sa predstavnicima naše države Crne Gore stvara revolt i nerazumjevanje naših ljudi koji na taj način postaju lak plijen anticrnogorskoj propagandi.

Mi kao i naši predstavnici u Crnoj Gori preko kojih se informišemo činimo sve što je u našoj moći da ublažimo sve negativne efekte, ali neprestalno se postavlja pitanje „ko zaista stoji iza nas, koga mi predstavljamo i gdje je ta država koju stalno spominjemo“?

Ono što tražimo od svih državnih organa je da u najkraćem mogućem periodu direktno informišu nas u Argentini i predstavnike u Crnoj Gori o tome kakav je plan države kojoj između ostalog nudimo svu moguću logističku pomoć i šta će preduzeti na planu jačanja veza sa svojom najbrojnijom diasporom.

Takođe molimo da u saradnji sa našim predstavnicima pokuša iznaći najoptimalnije rješenje kako bi se u što kraćem roku prije svega uklonile dosada stvorene negativne posljedice i stvorili se uslovi za kvalitetnu saradnju kakva i dolikuje jednoj državi sa milenijumskom tradicijom kao sto je Crna Gora.

Rodolfo Jokanovich, predsjednik

Asociacion Argentino Montenegrina "Zeta"

Bolivia 2666

Buenos Aires 1417, Argentina

jokanovic@yahoo.com.ar

(ovlašćeni predstavnik za Crnu Goru, Gordan Stojovic, stojovic@cg.yu - 069 045 777)

Omer KARABEG:

Crkva ili udruženje građana?

U današnjem Mostu razgovaraćemo o tome da li Crnogorska pravoslavna crkva ima pravo da gradi svoje hramove u Srbiji, a naši sagovornici su protođakon Ljubomir Ranković, direktor izdavačke kuće „Glas crkve” i Nenad Stević, povjerenik i oponučenik Crnogorske pravoslavne crkve u Srbiji.

KARABEG: Nedavno je ministar vera u Vladi Srbije Milan Radulović izjavio da Crnogorska pravoslavna crkva ne može da gradi svoje verske objekte u Srbiji jer nije registrovana kao crkva. On je rekao da je ta crkva u Srbiji registrovana kao udruženje građana, a udruženja građana ne mogu graditi crkve. Slažete li se sa ovim gospodine Rankoviću?

RANKOVIĆ: Naravno da se slažem, jer ne samo u Srbiji, nego i u celome svetu, hramove i verske objekte mogu graditi samo verske organizacije, odnosno crkve.

STEOVIĆ: Na pitanje da li će se graditi hram Crnogorske pravoslavne crkve u Srbiji, moj odgovor je - da. A na pitanje da li ćemo se pomiriti sa diskriminacijom crnogorskih vjernika, kojih u Srbiji ima 70.000, samo zato što su druge vjere moj odgovor je - ne. Mi hoćemo svoja prava i poručujemo Vladi Srbije i svim političkim partijama u Srbiji da ne odustajemo od svojih prava koje imamo kao građani Srbije. Neće se valjda jedino Crnogorcima u Srbiji naređivati iz Nemanjine 11, gdje je sjedište Vlade Srbije, u kojoj crkvi treba da se mole. Jasno je da Crnogorska pravoslavna crkva postoji, ona je zvanično registrovana u Crnoj Gori kao vjerska organizacija, a osnovana je prije više vijekova kao izraz želje crnogorskog naroda. Koliko znam, Srpska pravoslavna crkva nije registrovana u Crnoj Gori, ali to, naravno nije prepreka za njeno djelovanje, pošto je Crna Gora zemlja koja priznaje savremena civilizacijska dostignuća u oblasti vjerskih sloboda.

RANKOVIĆ: Da bi jedna pravoslavna crkva bila crkva, ona mora da bude priznata od strane svih pravoslavnih crkava. Ovo udruženje građana koje sebe naziva Crnogorskom pravoslavnom crkvom nije kanonska pravoslavna crkva jer kanonska pravoslavna crkva na području teritorije Crne Gore jeste crkva čije je sedište u Cetinjskom manastiru i čiji je mitropolit njegovo visoko pravosveštenstvo arhiepiskop Amfilohije.

KARABEG: Gospodine Steviću da li je Crnogorska pravoslavna crkva kanonska pravoslavna crkva?

STEOVIĆ: Jasno je da je Crnogorska pravoslavna crkva autokefalna i jasno je da ne može nešto da ne postoji zato što to nekome ne odgovara. Crnogorci u Srbiji nemaju namjeru da se pravdaju i objašnjavaju zašto žele da koriste svoje pravo na slobodu vjeroispovijesti i da grade svoju crkvu. Jedino će vlasti u Srbiji morati da se pravdaju ako odbiju registraciju Crnogorske pravoslavne crkve ili zabrane gradnju njene crkve. No, neće se pravdati samo građanima Srbije, već i međunarodnom

faktoru. Moraće da objasne zašto progone jednu naciju i njene pripadnike u Srbiji u 21. vijeku. Neka se niko ne zavarava da će se Crnogorci u Srbiji složiti s time da im bude zabranjena gradnja crkve u Srbiji, dok u isto vrijeme Srpska pravoslavna crkva slobodno djeluje u Crnoj Gori. Nijesmo mi ljudi drugoga reda da bismo prihvatili da nosimo žute trake oko ruke samo zato što ne pripadamo većinskoj naciji ili većinskoj vjeri u ovoj državi. Mi smo ravnopravni građanima Srbije i ne pada napamet da se odričemo svojih vjerskih prava u korist druge crkve samo zato što to neko traži od nas. Ovo pitanje se neće smaći s dnevnog reda sve dok Crnogorci ne budu imali pravo na slobodu vjeroispovijesti u Srbiji. Ako ne bude dobre volje da se poštuje Ustav Srbije koji garantuje slobodu vjeroispovijesti, mi nećemo odustati od ravnopravnosti, makar ovaj proces trajao godinama. Mi nemamo šta da objašnjavamo. Naš zahtjev je jednostavan - hoćemo da gradimo svoju crkvu. Ko ima nešto protiv, neka se pravda.

RANKOVIĆ: Kada je gospodin Stević prvi put rekao "mi smo druge vere", mislio sam da se radi o lapsusu. Međutim, sada je ponovo rekao "mi nećemo da se odričemo svoje vere i da pripadamo drugoj". Ovdje se pre svega radi o istoj, pravoslavnoj veri. Pa čak i Crnogorci, hajde da prihvatimo da je to nacionalno opredeljenje, su svakako pripadnici pravoslavne veroispovesti. Ne radi se, dakle, o dve vere, već o jednoj, istoj pravoslavnoj veri. Međutim, gospodin Miraš Dedeić, koji je na čelu tog udruženja koje sebe naziva Crnogorskom pravoslavnom crkvom, nije duhovno lice, on je raščinjeni sveštenik koga niko ne priznaje. Voleo bih da mi gospodin Stević kaže koja od pravoslavnih crkava u hrišćanskom svetu priznaje Crnogorsku pravoslavnu crkvu i gospodina Miraša Dedeića za njenog duhovnog poglavara.

STEOVIĆ: Nakon pada srpske države pod okupaciju Otomanske imperije Srpska crkva je bila kontrolisana od strane patrijaršije u Carigradu. Za sve to vrijeme Crnogorska pravoslavna crkva je bila nezavisna i autokefalna crkva koja je bila u stalnom, viševijekovnom ratu sa Turcima. Crnogorska pravoslavna crkva je bila priznata i od strane Svetoga sinoda Ruske pravoslavne crkve, kao i od ekumenskog patrijarha u Carigradu. Ja bih napomenuo

da je 1219. godine Sava Nemanjić za mito dato caru Teodoru u Nikeji dobio nekanonsku, privremenu, usmjenu saglasnost za osnivanje Srpske autokefalne arhiepiskopije. Car Dušan da bi se proglasio carem uzdiže Srpsku pravoslavnu crkvu na rang patrijaršije jer cara kruniše patrijarh. Tako je Srpska pravoslavna crkva nekanonski stekla svoj autokefalni status zbog čega je na nju bačena anatema od strane Vaseljenske patrijaršije. Za razliku od nje, Crnogorska pravoslavna crkva je stekla punu autokefalnost neprekidnom borbom svog naroda za slobodu, poštujući načelo - slobodan narod = samostalna država = autokefalna crkva. Srpska pravoslavna crkva kupuje tomos 1879. godine poslije Berlinskog kongresa, a zatim ga za milion i petsto hiljada švajcarskih franaka, odnosno 300 hiljada dukata u zlatu, kupuje ponovo 1920. godine. Postavlja se pitanje zašto Srpska pravoslavna crkva kupuje dva tomosa u vremenskom razmaku od 41 godine kada se on izdaje samo jednom? Odgovor je jednostavan. Ona je željela da tim aktom potvrdi svoje nekanonsko i nasilničko ponašanje prema Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi i njezino ukidanje voljom kralja Aleksandra kao posljedica Podgoričke skupštine 1918. godine. Srpska pravoslavna crkva je priznavala Crnogorsku pravoslavnu crkvu do 1918. godine kao autokefalnu. Srpski istoričari i crkveni istoričari su priznavali Crnogorsku pravoslavnu crkvu: i Katić i Veselinović i Jevgenije Popović i Nikodim Milaš i Marinković i Jevrem Igumanović i Đoko Slijepčević i Vladimir Dedijer i Ljubomir Đurković i profesor bogoslovije Čupić i Radoslav Grujić i Boško Striha i Branislav Đurđev i mnogi drugi. Crnogorsku pravoslavnu crkvu je priznala Ruska pravoslavna crkva o čemu svjedoči diptih iz 1850. godine, a Amfilohije je 1992. godine tražio da se to iz njega izbriše. Pisao je molbu ruskom patrijarhu Alekseju. Ruska crkva je priznavala Crnogorsku pravoslavnu crkvu još prije doba vladika iz dinastije Petrovića Njegoša. Vaseljenska crkva iz Carigrada je priznavala Crnogorsku pravoslavnu crkvu o čemu svjedoči sintagma iz 1855. godine koju je objavio srpski istoričar Nikodim Milaš. Crnogorska pravoslavna crkva nije tražila tomos od Carigrada jer je sa Carigradom vodila viševjekovni rat. Pa zar nije i ukaz kralja Aleksandra iz 1920. godine o ukidanju Crnogorske pravoslavne crkve dokaz njenog postojanja. U tom ukazu se kaže da Crnogorska pravoslavna crkva prestaje s radom. Ne može prestat i sa radom nešto što ne postoji.

RANKOVIĆ: Staro je pravilo da kad čovek nema argumetnata, onda prosipa bujicu reči. Sve ovo što je gospodin Stevović nabrojao odnosi se isključivo na pravoslavnu Mitropoliju crnogorsko-primorsku, čiji je poglavar arhiepiskop Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski, a ne na nekakvo samozvano udruženje građana koje sebe naziva crkvom. To prebacivanje Srpskoj pravoslavnoj crkvi kako je ona kupila tomos o autokefalnosti je toliko stara i zlonamerna priča da je uopšte ne treba ni komentarisati. To je svojevremeno ohridski arhiepiskop Homatijan prebacivao svetom Savi, međutim vreme i vekovi su pokazali da je Srpska pravoslavna crkva obogatila pravoslavlje i hrišćanstvo brojnim svetiteljima i značajnim duhovnim iskustvima. Ali, ja ponovo molim gospodina Stevovića da mi kaže da li igde u svetu ima i naznake da neko planira ili pomišlja da prizna Miraša Dedeića i njegove pristalice kao pravoslavnu kanonsku crkvu.

STEVOVIĆ: Crnogorska pravoslavna crkva je registrovana i u Rusiji, i u Hrvatskoj, i u Austriji, i u Sjedinjenim Američkim Državama i u Australiji. Tamo već egzistiraju naše crkvene opštine i pristupilo se izgradnji vjerskih objekata. Crnogorsku pravoslavnu crkvu – to je veoma poznato – priznaju Ukrajinska, Bugarska, Gruzijaska i Italijanska pravoslavna crkva, kao i više manjih crkava. Mislim da je svima jasno da nije potrebno da se crkve između sebe priznaju, jer to nijesu države i diplomatska predstavništva. Crkva živi sama za sebe.

RANKOVIĆ: Nijedna kanonska pravoslavna crkva ne priznaje to civilno udruženje građana koje sebe naziva crkvom. Međutim, ukoliko u tim zemljama, koje je pomenuo gospodin Stevović, postoje nekakva slična nekanonska udruženja, ne poričem da je moguće da se oni međusobno priznaju. Znam, na primer, da u Bugarskoj postoji raskol, pa je moguće da se nekakva tamošnja raskolnička crkva ili družina i ova u Crnoj Gori, na čelu sa Mirašem Dedeićem, međusobno priznaju.

STEVOVIĆ: Srpska crkva vrši zatiranje Crnogoraca, Crnogorske pravoslavne crkve i same Crne Gore čime se potvrđuje protivjevanđeljski i protivekumenski karakter srpskog pravoslavlja. Ja bih to nazvao srpskim pravoslavnim fundamentalizmom koji propovijeda da Srbi imaju sve ono što drugi nemaju. Po toj logici sve je srpsko: srpska su jaja, srpski je Badnjak, svijeća je srpska, govori se o srpskom krštenju, srpskom Božiću, srpskoj Novoj godini, srpskom Olimpu, srpskoj Sparti, srpskoj vjeri, Crnogorci su Srbi, Makedonci su Srbi, srpski je Bog, to jest Bog je Srbin. Istorijski korijeni te logike su u organskom sraštanju osvajačke srpske države, Srpske pravoslavne crkve i srpske vjere. U tom duhu je nastao i Zakon o crkvama i vjerskim zajednicama Republike Srbije gdje se u članu 19, koji se odnosi na naziv vjerske organizacije, kaže da se u registar ne može upisati vjerska organizacija čiji naziv ili dio naziva izražava identitet vjerske zajednice ili vjerske organizacije koja je već upisana u registar. Po ovom zakonu se vrši diskriminacija etničkih Crnogoraca u Srbiji i krše njihova vjerska i ljudska prava. Ujedno, ovakvim diskriminatorskim postupkom Srbija krši i svoj sopstveni ustav kojim je zagantovano pravo na slobodu vjeroispovijesti.

RANKOVIĆ: Toliko je Srpska pravoslavna crkva diskriminatorska i toliko su Srbi hegemonisti da je, recimo, odmah posle formiranja srpske patrijaršije 1920. godine, drugi srpski patrijarh i poglavar Srpske pravoslavne crkve bio je veliki jerarh Gavriilo Dožić koji je bio Crnogorac. Jedan od danas najuglednijih arhijereja Srpske pravoslavne crkve je njegov visoko preosveštenstvo mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije, koji je bio jedan od kandidata za izbor patrijarha, kada je izabrana njegova svetost patrijarh Pavle. On i danas apsolutno slovi kao jedan od prvih kandidata za poglavara Srpske pravoslavne crkve. Dakle, potpuno je neumesno i neargumentovano tvrditi da je Srpska pravoslavna crkva diskriminatorska i da želi da iskoreni crnogorsku veru. Međutim, ja imam jedan predlog i savet. Ako zbilja kod Crnogoraca postoji jaka želja da imaju svoju samostalnu crkvu treba da kod svih pomesnih pravoslavnih crkava pokrenu pitanje svoga priznavanja, to jeste dobivanja autokefalije. Ako to priznanje dobiju, istog trenutka će ceo svet, pa i mi Srbi, priznati da je to samostalna crkva.

STEVOVIĆ: Zašto se ne može registrovati Crnogorska pravoslavna crkva u Srbiji, a može u Hrvatskoj, Rusiji, Austriji, Americi, Australiji i raznim drugim državama? Zašto Crnogorci ne mogu da ostvare svoja ljudska i vjerska prava u Srbiji čak ni sada kada im je čitav svijet priznao državu? Zašto samo Srbija i Srpska pravoslavna crkva negiraju i poriču Crnogorsku pravoslavnu crkvu, Crnogorce pa i crnogorsku državu smatrajući je srpskom, to jest drugom srpskom nezavisnom državom? Na ova pitanja treba da odgovori Srbija, srpski narod, srpska inteligencija, pa i sama Srpska pravoslavna crkva. Srpska pravoslavna crkva i njeni vjernici mogu odgovoriti na to pitanje tek kada se izvrši proces lustracije i denacifikacije Srba i Srbije kao epilog njihovog učešća u ratovima na tlu bivše Jugoslavije. Napomenuo bih da je Nikolaj Velimirović učio da je srpski nacionalizam najstariji u Evropi. A još se u "Načrtaniju" Ilije Garašanina iz daleke 1844. godine navodi se da je Dušanovo carstvo preuzelo ulogu „drugog Rima“. U tom duhu djeluje i Srpska pravoslavna crkva u Crnoj Gori denacionalizujući Crno-

gorce, devastirajući njene spomenike i predstavljajući najveću prepreku evropskoj emancipaciji crnogorskog društva.

KARABEG: Gospodine Rankoviću, da li Srpska pravoslavna crkva priznaje crnogorsku naciju?

RANKOVIĆ: Pravo da vam kažem nema nikakvog zvaničnog dekreta. Ne postoji dokument kojim je Srpska pravoslavna crkva priznala ili nije priznala Crnogorce kao naciju. Ako pitate mene lično, ja priznajem pravo svakom čoveku da sebe proglasi ovim ili onim, da kaže - ja sam rođen tu i tu i ja sam to i to.

KARABEG: Da li vlast Srbije time što neće da registruje Crnogorsku pravoslavnu crkvu i što joj ne dozvoljava da gradi svoje hramove ugrožava slobodu verosipovesti Crnogoraca koji žive u Srbiji, kako tvrdi gospodin Stevović?

RANKOVIĆ: Jedina Crnogorska pravoslavna crkva je ona čiji je poglavar i mitropolit Amfilohije. Tu crkvu priznaje ceo svet i tu crkvu priznajemo i mi ovde u Srbiji. Ovo što vi pominjete je civilno udruženje građana, to nije crkva. Srpski narod, srpska država i Srpska pravoslavna crkva priznaju jedino crkvu gospodina Amfilohija. Po ustavu i zakonu ove zemlje, crkve, bogomolje, hramove, verske objekte mogu da grade samo kanonski priznate crkve. Gospodin Stevović i njegove pristalice mogu da grade crkvu u Lovčencu, ali samo sa blagoslovom nadležnog episkopa Bačke eparhije, gospodina Irineja Bulovića.

STEVOVIĆ: Crnogorskog mitropolita na čelo Crnogorske pravoslavne crkve nije postavljao pečki patrijarh, niti mu je političke prerogative i klerikalne vlasti dodjeljivao sultan carskom ispravom ili pak neki drugi organ bilo koje strane države, pa samim tim neće ni danas Crnogorska pravoslavna crkva dozvoljavati da joj izgradnju odobrava bilo koja druga crkva, makar to bila i Srpska pravoslavna crkva. Nas dozvola Srpske crkve ne interesuje jer su se crnogorske vladike uvijek birala izjašnjavanjem Crnogoraca, okupljenih pod otvorenim nebom ispred Cetinjskog manastira. Neka niko ne misli da ćemo pognuti glavu i moliti druge da nam dozvole da uživamo vjerske slobode koje nam pripadaju. Mi ćemo podnijeti zahtjev za registraciju Crnogorske pravoslavne crkve u Srbiji. U slučaju da budemo odbijeni, idemo dalje, žalićemo se Ustavnom sudu Srbije, a ako i to ne prođe, idemo u Ženevu, Strasbur, idemo do kraja. Moramo se boriti da dobijemo sva prava koja imaju i druge nacionalne zajednice koje žive u multietničkoj, multikulturalnoj i multikonfesionalnoj Srbiji. A mi smo etnička zajednica od 70.000 ljudi.

RANKOVIĆ: Voleo bih da znam datum kada se Crnogorska pravoslavna crkva registrovala u cetinskoj opštini kao verska organizacija, koliko je prošlo godina od tada, kakva je to njena tradicija?

STEVOVIĆ: Crnogorska pravoslavna crkva je bila samostalna 700 godina, od 1220. do 1920. godine. I za tih 700 godina na njenom tronu je bilo 44 mitropolita. Svi mitropoliti su bili Crnogorci, izuzev jednog za vrijeme knjaza Danila, kada je knjaz Danilo prekinuo teokratiju i postao samo svjetovni vladar dinastije Petrovića, odvojio, dakle, crkvu od države. Tada je na tron Crnogorske pravoslavne crkve došao Nikanor Ivanović, Srbin iz Zadra. On je učestvovao u atentatu na knjaza Danila nekoliko godina kasnije, a nakon toga je pobjegao iz Crne Gore.

RANKOVIĆ: Malopre ste rekli da se vaša crkva legalno registrovala u Crnoj Gori. Možete li mi reći datum kada se to udruženje građana registrovalo, kako kažu u štampi, u nekoj crnogorskoj mesnoj zajednici ili opštini kao Crnogorska pravoslavna crkva. Koje godine je to bilo?

STEVOVIĆ: Do 1920. godine Crnogorska crkva je bila autokefalna, a 30. oktobra te nesrećne godine ona je nasil-

no ukinuta. Stvoreno je ujedinjeno srpsko kraljevstvo koje je evoluiralo pod različitim imenima, najprije kao Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, zatim kao Kraljevina Jugoslavija i konačno kao Socijalističke Federativne Republike Jugoslavija, sve do 1993. godine kada je veliko srpsko ujedinjeno kraljevstvo počelo da se raspada. U tom trenutku je došla demokratija i stvoreni su uslovi da se registruje i da ponovo počne sa radom Crnogorska pravoslavna crkva, koja sve to vrijeme nije bila nestala, već jednostavno nije bila u mogućnosti da funkcioniše.

RANKOVIĆ: Znači 1993. godine. Dakle ta crkva ima tradiciju od 13 godina, a u Cetinjskom manastiru je ostao poglavar pravoslavne crkve u Crnoj Gori mitropolit Amfilohije. Velika crnogorska svetinja manastir Ostrog također je pod jurisdikcijom te mitropolije, što je sasvim ispravno i dobro, zatim manastir Savina i mnoge druge svetinje i crkve po Crnoj Gori. Ovde se radi, ponavljam, o jednom samozvanom, civilnom, građanskom udruženju. Nemam ništa protiv toga da jedno takvo udruženje postoji, ali ono ne može sebe nazivati crkvom. Ako jednoga dana bude volja celoga crnogorskog naroda da ima svoju samostalnu crkvu, zna se put - to je traženja priznanja od svih pomesnih pravoslavnih crkava. Ali, koliko znam, veoma je mali broj Crnogoraca koji izražavaju tu želju i koji pripadaju udruženju koje se zove Crnogorska pravoslavna crkva na čijem je čelu gospodin Miraš Dedeić.

STEVOVIĆ: Srpska pravoslavna crkva je u Crnoj Gori od 1920. godine, sjedište joj je u Cetinjskom manastiru, a njeni vjernici u Crnoj Gori su Srbi. Ima ih oko 30 posto. Crnogorci su vjernici Crnogorske pravoslavne crkve. To nije mala grupa ljudi. Svako ko se izjašnjava kao Crnogorac vjernik je Crnogorske pravoslavne crkve. Ne postoji nijedan Crnogorac koji je vjernik neke druge crkve osim Crnogorske. Ja tu ne vidim apsolutno nikakav problem. Jedin problem je u tome što jedna crkva želi da primorava neke druge vjernike da ulaze u njene hramove i da se mole pred njenim oltarom.

KARABEG: I na kraju, da li mislite da će Crnogorci koji žive u Srbiji i pripadaju Crnogorskoj pravoslavnoj dobiti svoj hram u Lovčencu, gde nameravaju da ga grade?

STEVOVIĆ: Ja sam u to uvjeren i pozivam i Radio Slobodna Evropa i predstavnike Srpske pravoslavne crkve da dođu i prisustvuju osvještanju temelja hrama Svetog Pravednog Ivana Crnojevića u Lovčencu. Mislim da bi prisustvo velikodostojnika Srpske pravoslavne crkve bilo dobrodošlo kao prilog toleranciji na ovim prostorima i potvrda bliskosti između crnogorskog i srpskog naroda i naše dvije države. Ponavljam, ubijeden sam da će se realizovati projekat izgradnje crnogorske pravoslavne crkve u Srbiji.

RANKOVIĆ: Možda će oni na neki način uspjeti da osвете temelje tog hrama i da ga podignu, ali ponavljam po stoti put, ovde se ne radi ni o kakvoj crkvi. To je produkt jednog vremena, jednog političkog incident koji se dogodio 1993. godine. I taj hram, ako bude podignut, ostaće kao spomenik jednog tragičnog vremena i naših gluposti. Mislim da to nikada neće biti crkva i da će verujući narod u Crnoj Gori i dalje pripadati tamo gde i treba da pripada - svojoj crkvi u Crnoj Gori koja je u sastavu kanonski priznate, autokefalne Srpske pravoslavne crkve. A verujući ljudi Lovćenca znaju put ako žele da grade hram, a to je da se obrate svome kanonskom episkopu, gospodinu Irineju Buloviću, čije je sedište u Novom Sadu. Uveren sam da nikakvih problema neće biti, da će on doći i osvetiti hram, hram u kome će se svi moći da se mole Bogu, i Srbi, i Crnogorci, i Rusini, i Slovaci, i Česi, i nikada se niko u tom hramu neće osetiti kao tuđin. Naprotiv, svako će se osećati kao svoj na svome. Sve drugo je, što bi Njegoš rekao, zabadanje trna u zdravu nogu.

Piše:
Gordan Stojović

Herceg Novi - Crna Gora

Čovjek koji je ostavio pečat u novijoj istoriji Argentine:

EDUARDO VULETIĆ

Crnogorac jedna od vodećih ličnosti peronizma

Priča o Argentincu-Crnogorcu, sinu jednog od hiljadu naših sunarodnika koji su se u prošlom vijeku doselili u Južnu Ameriku. Eduardo Vuletić, blizak prijatelj Eve Peron, dao je veliki doprinos razvoju argentinskog društva i pronio slavu malog naroda iz kog je potekao. U posljednjih desetak godina od kada se intenzivno bavim traganjem za Crnogorcima koji su naselili Južnu Ameriku, naišao sam na mnoge naše zemljake ili njihovu djecu i unuke koji su se svojim radom proslavili. Jedan od Argentinaca crnogorskog porijekla čije me djelo posebno fasciniralo i jedan od onih koji su ostavili najdublji pečat u novijoj istoriji te južnoameričke zemlje je svakako Eduardo Vuletić. Rođen je 29. septembra 1909. u mjestu Dolores, provincija Buenos Aires. Eduardo je sin Dušana Vuletića, crnogorskog iseljenika iz braka sa Urugvajkom Huanom Paredes Valah. Imao je svega pet godina ka da ga je zadesila očeva smrt, nakon koje se sa majkom seli u Buenos Aires. Završio je prestižne škole u Ameghinu gdje je i diplomirao farmakologiju. Veoma rano počeo je da se bavi i radijskim novinarstvom, gdje postiže značajne uspjehe. Početkom pedesetih godina, kao poznati sindikalni aktivista biva izabran za generalnog sekretara federalnog sindikata farmaceuta. Tih godina dolazi u kontakt sa porodicom Peron, sa kojom ubrzo postaje ve-

ma prisan. Nakon smrti Eve Peron, sa kojom je bio blizak prijatelj, 28. oktobra 1951. imenovan na funkciju generalnog sekretara svih radničkih unija Argentine, koju pokriva sve do oktobra 1955. godine. U isto vrijeme je postao i predsjednik izvršnog odbora peronističkog pokreta i predsjednik fondacije "Eva Peron", fondacije koja je bila nastavljateljica djela Eve Peron po čijim je humanitarnim akcijama peronizam postao prepoznatljiv. Godine 1955. izbija revolucija, kojom dolazi kraj peronističke epohe. Huan Peron odlazi u egzil u Španiju, a Eduardo koji mu je bio odan do samog kraja, odbija saradnju sa pučistima. Smještaju ga u zatvor, gdje je u veoma teškim uslovima, bez ikakve presude ili optužbe, proveo 30 mjeseci. Napokon biva pušten, samo zahvaljujući dogovoru Huana Perona i dr Artura Frondizija, po kom Peron iz egzila pruža podršku Frondiziju kao predsjedničkom kandidatu. Izmučen zatvorom i svakakvim malteretiranjima, Eduardo se zauvijek povlači iz političkog života, što je bilo suprotno od očekivanja njegovih političkih istomišljenika. Umire u Buenos Airesu 1983. godine, od posljedica parkinsonove bolesti. Porođica Eduarda Vuletića danas živi u Buenos Airesu. Potomci Dušanovog brata, koji je zajedno sa njim na samom početku dvadesetog vijeka stigao na tlo Južne Amerike, uglavnom žive u Montevideu, Republika Urugvaj. Istražujući lik i djelo Eduar-

Eduardo Vuletić i Juan Peron

da, osim sa argentinskim novinarima i istoričarima koji proučavaju njegovu ulogu i uticaj u peronističkom pokretu, stupio sam u kontakt sa gotovo čitavom familijom Vuletić. Posebno je bilo značajno poznanstvo sa njegovim sinom, dr Jorgeom Danielom Vuletićem, poznatim argentinskim advokatom i pravim zastupnikom LAPA aerlines, koji je najviše pomogao u prikupljanju podataka za Eduardovu biografiju. Inače, svi Eduardovi potomci su izuzetno uspješni, priznati građani. Eduardov unuk Huan Manuel Vuletić je proslavljeni slikar, poznat širom Južne Amerike, a drugi unuk Sebastian je takođe krenuo očevim stopama i bavi se advokaturom. Priča o Eduardu Vuletiću je priča o Argentincu - Crnogorcu, sinu jednog od hiljade naših sunarodnika koji su se u prošlom vijeku doselili u Južnu Ameriku. Dao je veliki doprinos razvoju argentinskog društva, a tako i pronio slavu malog naroda iz kog je potekao.

OTVORENO PISMO BUDUĆEM AMBASADORU CRNE GORE U SRBIJI

Vaša Ekselencijo g. Ambasadore – dobro došli u Srbiju!

Nas 69,049 etničkih Crnogoraca sa popisa iz 2002. godine, kao i mnogo veći broj državljana Crne Gore željno očekujemo Vaš dolazak!

Važnost vašeg dolaska možemo ilustrovati i činjenicom da u svim opštinama u Srbiji ima deklariranih Crnogoraca ili Crnogorki, osim u opštini Crna Trava!

Sigurni smo da ste svjesni svih izazova koji stoje pred Vama, ali želimo ovim putem da Vas obavijestimo da smo sigurni da je mjesto Crnogorskog Ambadora u Beogradu istovremeno na jedan način najlakše, ali na mnoge druge načine i najteže diplomatsko mjesto u Crnogorskoj diplomatskoj službi.

Pitanja koja su aktuelna za Crnogorce u Srbiji su brojna, a solidarnost i pomoć naše diplomatske službe nam nedostaje skoro 90 godina. Spisak gorućih tema u ovoj 2006. godini je velik, ali u ovom prvom pismenom obraćanju Vama i diplomatskoj službi Crne Gore ističemo samo nekoliko važnijih.

Crnogorska manjina – pozivamo vas da odmah po dolasku u Srbiju obiđete Prijestonicu crnogorske dijaspore, Lovćenac, kao i Udruženje Crnogoraca Srbije „Krstuš”. Vaša posjeta će biti istorijska! Očekujemo da će Crnogorska Ambasada u Beogradu biti zajedno sa nama na svim važnijim datumima, proslavama, vjerskim proslavama i svečanostima Crnogoraca u Srbiji. Očekujemo da ćete posredovati u naše ime i sa svim ostalim državnim organima Crne Gore, i da ćete omogućiti i prvu zvaničnu posjetu državnika iz Crne Gore našoj nacionalnoj zajednici kada dođe do naredne posjete zvaničnika iz Crne Gore Srbiji.

Dvojno državljanstvo – očekujemo da će se Crnogorska Ambasada u Beogradu snažno založiti za što hitnije postizanje međunarodnog bilateralnog sporazuma između države Crne Gore i Srbije o dvojnog državljanstvu, za državljane Crne Gore koji već godinama žive u Srbiji. Iako je Vlada u Beogradu dozvolila mogućnost dobijanja državljanstva Srbije za sve državljane Crne Gore koji su imali prebivalište u Srbiji tokom postojanja zajedničke države, ovo još uvek ne znači

da je dvojno državljanstvo moguće. Naime, Član 16 zakona o državljanstvu R. Crne Gore propisuje da „Crnogorsko državljanstvo prestaje crnogorskom državljaninu ako stekne državljanstvo druge republike članice ili druge države”. Crnogorski državljani u Srbiji se trenutno nalaze u pravnom vakuumu kada je u pitanju mogućnost dvojnog državljanstva. Ovo su pitanja koja se rešavaju međunarodnim sporazumima, a ne individualnim nagađanjem svakog državljana o tome šta da radi.

Putne isprave (pasoši) – Crnogorski državljani u Srbiji očekuju što hitnije uspostavljanje efikasne i profesionalne konzularne službe, pošto desetine hiljada Crnogorskih državljana u Srbiji nemaju više gdje da izvade putne isprave (pasoše). Nestankom zajedničke države, građani Srbije koji imaju samo Crnogorsko državljanstvo više ne mogu da izvade pasoš Republike Srbije, što znači da od maja 2006 godine ne mogu da putuju ako nemaju validan pasoš. A pasoši se trenutno ne mogu izvaditi u Crnoj Gori, ako državljanin ima ličnu kartu u Srbiji. Ovo je pitanje za Ministarstvo spoljnih poslova i Ambasadu - potrebno je najhitnije da se počne sa izdavanjem pasoša državljanima Crne Gore u Ambasadi u Beogradu.

Snažna konzularna služba – Broj crnogorskih državljana u Srbiji je toliko velik da je potrebna vrlo jaka, vrlo obučena i vrlo profesionalna konzularna služba

kanalima u Beogradu pokrene – i konstantno prati - pitanje ustavne jednakosti crnogorske nacionalne manjine sa ostalim nacionalnim manjinama u Srbiji. Ovo je od izuzetne važnosti u kontekstu predstojećeg donošenja novog Ustava Republike Srbije.

Pozivanje na uklanjanje diskriminatorskih zakona i prakse – Zbog nedostatka adekvatne zaštite, crnogorska nacionalna zajednica u Srbiji je diskriminisana po pitanju prava slobode vjeroispovesti. Postojeće zakonodavstvo u Srbiji je objektivna prepreka gradnji hrama Crnogorske pravoslavne crkve kao i registraciji Crnogorske pravoslavne crkve. Zakonodavstvo direktno diskriminiše prava crnogorske nacionalne zajednice u Srbiji, uprkos činjenice da se u Ustavu Srbije garantuje da nijedan građanin ne smije biti diskriminisan zbog svoje vjere ili nacionalne pripadnosti. Takođe je od izuzetne važnosti podržati i formiranje Nacionalnog savjeta Crnogoraca u Srbiji, kao i svih ostalih formi organizovanja crnogorske nacionalne zajednice.

Pravna zaštita crnogorskih državljana u Srbiji – Crnogorski državljan u Srbiji su pred zakonom stranci i crnogorska diplomatska služba mora izgraditi mehanizam da na odgovarajući način može da odgovori na zahtjeve svojih državljana u Srbiji koji se nađu u poziciji da su im određena prava ograničena ili da im prijete moguće ograničavanje prava po raznim osnovama, uključujući i ograničenje slobode zbog pritvora ili zatvora.

Evidentiranje crnogorskih državljana u Srbiji i formalizacija odnosa sa državom Crnom Gorom – Mnogi crnogorski državljan u Srbiji nemaju formalni odnos sa svojom državom, niti se možda nalaze u zvaničnoj evidenciji crnogorske države. Očekujemo da se Ambasada Crne Gore u Beogradu angažuje na rješavanju specifičnog položaja crnogorskih državljana u Srbiji i na njihovom evidentiranju, kao i kreiranju prijedloga Ministarstvu spoljnih poslova u Podgorici radi što efikasnije evidencije i formalizovanja odnosa svakog državljana Crne Gore sa svojom državom Crnom Gorom.

Poštovani Ambasadore - u svim ovim poslovima imaćete najveću moguću pomoć i Crnogorske nacionalne manjine kao i državljana Crne Gore u Srbiji.

Nestrpljivo očekujemo Vaš dolazak!

da bi obradila zahtjeve koji će se iskazati prema Ambasadi Crne Gore u Srbiji. Proglašenjem nezavisnosti, brojna životna pitanja crnogorskih državljana u Srbiji će se rešavati u Ambasadi i ako ona ne bude sadržala dovoljan broj profesionalnih službenika u konzularnom segmentu, stvaraće se ogromni redovi i vrlo loše slike države Crne Gore. Moguće uvođenje institucije dvojnog državljanstva neće automatski smanjiti interesovanje državljana Crne Gore za ostvarivanje svojih prava u odnosu na svoju matičnu državu.

Glasila Crnogorske zajednice u Srbiji – Crnogorska etnička zajednica u Srbiji očekuje podršku države Crne Gore, posredstvom Ambasade Crne Gore, da se formalizuje određena pomoć za nastavak izdavanja glasila i internet portala najveće crnogorske zajednice van Crne Gore radi očuvanja nacionalne svijesti i identiteta građana koji se izjašnjavaju nacionalno Crnogorcima. Asimilacija u Srbiji je proces koji traje i koji će se završiti brzo ako država Crna Gora ne pomogne napore da se istorija, kultura i sveopšte nasleđe Crne Gore populariše u crnogorskom narodu u Srbiji. Potrebno je razmotriti jačanje medijske, radio i TV, pokrivenosti crnogorske dijaspore iz same Crne Gore, kao i stvaranje posebnih kulturnih, obrazovnih, umjetničkih veza Crnogoraca u Srbiji sa Crnom Gorom.

Ustavni položaj Crnogoraca – pozivamo Ambasadu Crne Gore u Beogradu da se zvaničnim diplomatskim

TESTAMENT

„Riječ je čuvala Crnu Goru, i čuvaće je, a ako je Crna Gora izgubi, izgubiće i samu sebe“

Stevan Perkov Vukotić

U početku bijaše riječ, zbori Biblija. Prije nje bijaše samo Bog. Bog pa riječ. Varvari, pješčani sat i mašina, jednom riječju čudovište zvano Moloh, uradiše svoje. Riječ se razloži u slova, u djelove slova, u crtice, zarez, tačke. Život polako poče da gubi smisao. Riječ se našla pred pogubljenjem.

Nasta doba privida.

„Što čovjek mora da čuva?“ Upita čudovište Svetog Petra Cetinjskog.

„Riječ?“ stiže odgovor

„A što ne?“

„Slabu riječ!“ potvrdi upitani.

I nastavi obraćajući se čudovištu.

„Što ti misliš? Jedno. Što zboriš? Drugo. Što radiš? Treće. Trošiš tuđu riječ. Teško je prećutati. Teže oprostiti. Najteže zaboraviti! Kad nestane riječ, nastane muk. Tada nastupa riječ tvojeg likovanja. Sve smo ti ponijeli, stentorskim krikom vičeš na nas, o Mološe.“

„Nijeste Crnu Goru! Nijeste Riječ!“ dobijaš naš odgovor.

„Ne činite sa riječima ono što ne biste sa ljudima“, nastavi orator obraćajući se narodu. „Ko ne misli, ne treba ni da govori. I upamtite: Riječ nema većeg zlotvora od same sebe. Ona je tvorac a ruke su megdandžija.

Čuvajte riječ koja poštuje samu sebe! Poštujte riječ da bi vas poštovala. Ne pričaj ono što voliš, već ljubi ono što pričaš.“

Govornik uze izgubljene tačke, crtice, zarez, djelove slova i sama slova. Poređa ih u red, složi ih u Riječ. Ako sa riječju stojiš ne boj se. Istražaješ, reče i stade kao da prikuplja nove misli.

Riječ se ne uzima od onoga ko je ne može dati. Ni daje onome, ko je ne može održati. Ko ima riječ, ima čitav svijet.

Velike se stvari događaju tamo đe se spoje riječ i čovjek. Tada nastupa puno vrijeme. Dolazi pravi život. Haos i privid ustupice mjesto miru, redu i napretku.

„Drži riječ!“ otpozdravi Sveti Petar. Tvorac riječi i prijatelj čovjeka. I radi veće vjere stavi svoj mour. Na kraju.

Kuća Svetog Petra na Karuču

Mirisi Arabije

Jednog jutra se probudila i shvatila da joj nema povratka. To je kraj. Treba zaboraviti stare planove da će se iduće godine sigurno vratiti rodnom kraju, ljudima i svom nebu. Gotovo je... pijesak će biti taj koji će joj dati vječni mir i spokojstvo.

Gledajući to vlažno jutro u sjećanje joj se vraća prvi dolazak i prvo jutro kada od magle i prljavštine, sa tog istog prozora, nije mogla da vidi ništa osim dvije palme, koje su kao vječna straža stajale zajedno sa minaretom.

Eto, one su još tu... ni manje ni više... još uvijek hodža pjeva sa minareta, sve je isto kao prije 20 godina, samo što joj sve to sada izgleda kao njen dom, kao nešto blisko i drago. Egipat vam je, kao kada prvi put uđete u tek dobijen stan. Prazan... hladan... stran... ali već sutradan počnete da osjećate toplinu doma. Svaki kutak počinje da biva dio vas, priča za sebe.

Život velegrada, šarm istoka, mirisi Arabije, sve to omađija i odvuče i nju dalje od planova koje je imala kada je došla. Više se i ne sjeća doma, tamo negdje daleko, svoje stare majke, cvijeća...

Da li lipe cvjetaju u proljeće... kako izgledaju... mirišu?

Dali bi je prepoznali... osudili što nije bila tu, što se nije brinula o roditeljima? Dali bi je mogli prihvatiti sada kada je i ona stara ili bi je odbacili kao i onda kada je prvi put sve to napustila i otišla da traži nešto bolje.

A da li je našla...?

A baka Danica je cijeli život provela u Egiptu. Život joj se bliži kraju ali još uvijek, kao što je i moja pokojna baka govorila, kaže: „a što ću, Gospod me nema još u vidu...“

Ostale smo same. Za vrijeme one naše lijepe Juge, tu i tamo su ih posjećivali.. a sada ....

Kako se Crnogorci svuda nađu, tako sam i ja kad sam došla prije 20-ak godina u Kairu srela „sestre Crnogorke“

Mlađa Ljubica (sada pokojna), bila je DAMA! Nijesi mogao da je izbjegneš. Što po ljepoti to i po visini se izdvajala od drugih.

Srele smo se u tadašnjoj ambasadi SFRJ. Plijenila je govorom i držanjem. Nekako su joj se svi obraćali s poštovanjem. Pridem, predstavim se ... i tako je počelo naše druženje, ja u ranim dvadesetim a ona već u godinama.

Nikada nije htjela da mi priča o prošlosti.

„Bolje je tako, vremena su grdna... sve su ovo nikogovići.. ne vjeruj im...“

Imala je i stariju bolesnu sestru...

Vrijeme je prolazilo... život... posao... porodica... svi smo starili a ona, kao da je vrijeme stalo. Ista. „Samo da doživim

da vidim moju Crnu Goru slobodnu. Znaš li ti da smo mi porobljeni?“

Nijesam znala, jer se o tome nikada ni pred kim nije pričalo. A zašto? Ni dan danas ne znam!

Rat je prošao, život se nastavlja, a ja sam sve više bila svjesna da Crna Gora ipak nije slobodna.

„Uči dijete da priča Crnogorski. Vidiš mene i poslije 70 godina pričam ka da sam juče došla sa Cetinja. Svi ćete u životu odbaciti, svuda ćeš se osjećati strancem, osim u Crnoj Gori. To ti je kao majka...“ znala je govoriti.

„Ajde srećo bakina“, govorila bi mojoj petogodišnjoj kćerci Tari, „otpjevaj mi onu našu“

A onda uz pjesmu moje kćerke

„Kralj Nikola na umoru...“ bismo plakale zajedno, svaka iz svog razloga.

A onda je jednoga dana samo nestala. Gospod je htio da ode prije starije sestre.

Ostala je Danica sama.

Juga se rasparčala a na kraju je i Crna Gora postala slobodna.

Sad poslije svih ovih godina, žao mi je što nijesam insistirala da mi priča kako, kada i zašto su došle u Egipat. Znam samo da imaju bratunca u Bejrutu i njegovu djecu.

Baka Danica je svakog dana sve starija i bolesnija. Mnogo čega se više ne sjeća. Iz njene priče teško da mogu da razumijem više od „... e, moja Crna Gora...“ Suza kane iz staričinog oka, a ja sjedeći pored nje i držeći je za ruku ne mogu da se uzdržim. Zaplačem.. možda vidim sebe kroz nju.

Ne, vratiću se mojoj Crnoj Gori!

Ali nijesu li i njih dvije to isto sebi obećale hiljadu puta! I eto, ne održaše obećanje.

Ipak treba imati nade!

Zar ne Crna Goro?

Želja nekada postane stvarnost, samo ako istinski vjeruješ u nju.

Crnogorski iseljenici u Australiji

(Sa zadovoljstvom sam se odazvao molbi Krstaša i g.Nenada Stevovića da priprelim jedan prilog o našima u Australiji. Zadatak nije bio ni malo lagan, jer o našima u Australiji ima veoma malo dostupnog materijala, a na tu temu sam već pisao u nekoliko navrata za Monitor i ostale medije, kao i za naš web sajt, pa je ponavljanje veoma teško izbjeći. Ipak sam se potrudio da napravim jednu kombinaciju objavljenih tekstova sa najnovijim podacima iz Zavoda za statistiku Australije sa nadom da će naići na pozitivan prijem kod čitalaca.)

Australija je najljepša u monografijama i dok potpuno ne ovladate jezikom. Kada stignete, obasuti ste svakojakom pažnjom pa namah ostajete ošamućeni gostoprimstvom, ljubaznošću, organizovanošću i svim onim što vam je nedostajalo u bivšoj domovini. Ljudi se ne tiskaju na šalterima, ne guraju se, strpljivo čekaju u redu da uđu u autobus. Telefonski imenici ostaju nepocijepani i teško je naći govornicu koja ne funkcioniše. Ulazi stambenih zgrada su svi do jednog čisti i stalno se održavaju. Isto se može reći i za javne toalete. Poštanska sandučad se ne razvaljuju, a tuđu poštu niko ne otvara! U šoping-centrima nema čega nema, ponešto se nađe za svačiji džep. Personal je izuzetno ljubazan prema strankama, pa iako ste svjesni da je sve to „vještački“ - godi vam takav odnos. Ljudi su, zaista, miroljubivi i gledaju na sve moguće načine da izbjegnju konfliktne situacije. Nemaju onu crtu agresivnosti i sile koju možete naći kod našeg naroda. Sve prepuštaju institucijama sistema, a sistem je taj koji sve reguliše i sve izjednačava prema australijskim standardima. Australija se ubrzano amerikanizira i sve se sa Amerikom poredi. Specifičan je i način na koji Australija otvoreno provodi svoju politiku asimilovanja pridošlica. Nakon dobijanja državljanstva, ne pitajuć vas, u pasošku rubriku vam unesu australijsku nacionalnost i kad god ispunjavate kakav dokument traže da se izjasnite po nacionalnom pitanju „onako kako je zapisano u pasošu“! Možete li zamisliti kako bi to izgledalo kada bi Srbinu koji dobije hrvatsko državljanstvo u pasoš upisali da je Hrvat ili obrnuto!

Jedan ovdašnji političar se na ovu moju primjedbu, nakon kraćeg razmisljanja dosjetio opravdanja - „pa i Amerikanci rade to isto“! Australija je ponosna na svoj 'multikulturalizam'. Iseljenicima su dali veliku „slobodu“ organizovanja u etničke zajednice koje na neki način predstavljaju izolovane skupine kojima se pridaje mali značaj, uglavnom, prigodom raznih praznika. Prosto rečeno - čušnuti su u svoje nacionalne kazane! S vremena na vrijeme, obrati im se neki od političara i naglasi značaj multikulturalizma, napravi po koji snimak na kome se vide pripadnici raznih rasa, kao potvrdu modernom australijskom stremljenju. Za razliku od drugih, ovdje su rasizam i jezička diskriminacija tako lijepo upakovani da ima mjesta tvrdnji koju sam čuo od mnogih starih doseljenika, a koji nijesu našega porijekla - „Da, to je tako, ali mi se možemo nositi sa time.“ Stoga se nemojte začuditi kada u nekom Džonu, Elizabeti, Jasmin, Reju, Džordzu ili Dominiku

prepoznate Kineza ili nekog od naših. Iseljenici sa neengleskog govornog područja čine znatnu manjinu, pa je i gledanost TV kanala i slušanost etničkih radio-emisija minorna u odnosu na onih par vodećih privatnih i pokriva samo nekoliko procenata. Televizija je ovdje, za razliku od evropske - očajna i predstavlja prvo veliko razočarenje. Po nekim statističkim podacima samo oko 16% doseljenika nađe posao u svojoj struci - sto ne znači i odgovarajuće radno mjesto! Uglavnom rade teške fizičke poslove na građevinama i razne noćne poslove (čišćenja, krećenja, taksiranja, obezbjeđenja i dežurstva). Da bi se održavao stečeni standard radi se i cijelih sedam dana, pa se od umora nema mnogo vremena za druženje. Nemogućnost da se uspije u australijskom društvu naši (i ne samo naši) iseljenici nadomještaju punim angažovanjem u svojim zajednicama. Oni koji su duže vremena ovdje i sa malo više vijuga bave se biznisom - većinom u svojoj zajednici, a do bolje pozicije i mogućnosti ostanka u Australiji ne biraju se sredstva. Gazi se i preko rođackih, prijateljskih, kumovskih i inih odnosa, samo da bi se ostvario san o uspješnosti. Najčešći izgovor za ovakav odnos je budućnost djece. A djeca su i najčešći izgovor za ostanak ili odlazak. Većina doseljenika se ovdje još nije čestito ni smjestila, a već počinju sa pakovanjem kofera za povratak. Malo je onih koji taj korak učine na vrijeme. Kasnije, kad djeca uhvate korijene u novom okruženju i pođu u školu, sve postaje besmisleno. Prvi iseljenik iz Crne Gore, kojemu je zabilježeno ime, stigao je u Australiju 1885. godine i zvao se Kosta Celovic (Čelović ili Čelović), a prva emigracija koja se bilježi u Australiji vezana je za 1884 godinu. Dio Crnogoraca koji se skrasio u na ovom kontinentu u kasnom devetnaestom stoleću dolazi iz dijela okupiranog od strane Austrije (Paštovići i Boka Kotorska) i bili su upamćeni kao Austrijanci. Od 1921 oni se prepoznaju kao Jugosloveni. Na osnovu podataka sakupljenih u Iseljeničkom Komesarijatu (Migration Commission) u Zagrebu vidljivo je da između 1919 i 1941. oko 15000 ljudi potiče iz Jugoslavije, od čega se neznatan procenat odnosi na Crnu Goru. Oni su nalazili zaposlenje na šćernim poljima u Queensland (Innisfail), u drvnoj industriji, u rudnicima (Broken Hill) ili na farmama.

Bio je to naporan rad, od zore do kasnih noćnih sati i često se radilo za 'suvo' preživljavanje, ali drugoga izlaza nije bilo. U samom početku većina naših zemljaka bila je izvrgnuta raznim prevarama i podvalama i nije mali broj onih koji za svoj rad nijesu dobijali ni minimalnu nadnicu. Takva situacija upućivala ih je jedne na druge, da se pomažu i organizuju. Tada počinju da se formiraju i prva zajednička udruženja. Tako je Srpsko-Crnogorski Crveni krst, osnovan u Boulder u Zapadnoj Australiji 1912 godine i bio je jedan od prva dva južnoslovenska udruženja formiranih u Australiji, dok su ostali pripadali Hrvatima. U Broken Hill Crnogorci aktivno učestvuju u osnivanju Saveza Jugoslovenskih Iseljenika Australije (The Association of Yugoslav Immigrants) 1934 godine i u Centralni Patronat Jugoslavije (Central Yugoslav Assistance), koji je pomagao one koji su bili u nemilosti od strane jugoslovensk-

og režima, a tokom II Svjetskog rata pomagali su u sanitetskom materijalu oslobodilački pokret Jugoslavije.

Poslije rata većina od Crnogoraca koji su bili ratni zarobljenici u Italiji i Njemackoj, motivisani u potrazi za materijalnim dobrima, a vođeni političkim interesima i usled uticaja anti-komunističke propagande, emigriraju u Ameriku i Kanadu, a kasnije u Australiju i Novi Zeland. Tada se osnivaju jaka, čisto nacionalistička udruženja, naročito srpskog i hrvatskog profila. Osjećala se izuzetna podjela i mržnja spram udruženja koja su nosila jugoslovensko obilježje. Uticaj takvog stanja je i danas prisutan, mada se mora reći da je umnogome izgubio oštrinu. Druga i treća generacija iseljenika okrenuta je više australijskom načinu života i njenoj kulturi pa se djelovanje mladih na tome planu može posmatrati jedino kao dio nametnutog folklornog naslijeđa. Sedamdesetih godina ovog vijeka u Jug-

slaviji ponovo počinje da raste stopa nezaposlenosti, osjeća se ekonomska nesigurnost što dovodi do povećanja emigracije i iz Crne Gore. Taj talas iseljenika predstavljali su većinom zanatlije koji su za relativno kratko vrijeme, uz naporan rad, riješili svoje životne probleme. Naseljavali su se na periferijama velikih gradova gdje su ih sačekivali 'stari' doseljenici i uvlačili u svoja pravila ekonomskog i političkog ponašanja. Na toj periferiji su i danas ostali. U Australiji do nedavno nisu postojali zvanični statistički podaci izdvojenih jugoslovenskih nacionalnosti sem bročano jezičko porijeklo iz 1976 (koje se smatra dosta nepouzdanim) kao i podaci iz popisa 1986. godine. Promjene na tu temu nastaju tek popisom iz 1996. godine, kada je u Australiji, prema podacima Biroa za statistiku, živjelo 766 osoba koje se vode kao Crnogorci. Od tog broja, 254 je u Novom Južnom Velsu (229 Sidnej), 231 u Viktoriji (216 Melburn), 139 u Zapadnoj Australiji (127 Pert), 75 u Kvinslendu (65 Brizbejn) i 67 sveukupno u Južnoj Australiji, Sjevernoj Teritoriji i Kanberi! Ovome broju može se dodati i jedan veći broj onih iseljenika iz Crne Gore druge nacionalnosti (Srba, Hrvata, Albanaca, Bosnjaka i ostalih) pa se može reći, po nasoj slobodnoj procjeni, da u Australiji živi oko 5000 iseljenika iz Crne Gore. Kada se taj broj poredi sa brojem ostalih iseljenika iz država bivše Jugoslavije može se vidjeti kakvom asimilatorskom procesu su izloženi crnogorski iseljenici (Prema upravo objavljenim podacima Biroa za statistiku u zemlji kengura zivi 97.315 osoba čiji su roditelji Srbi, Hrvata ima 105.000, a Makedonaca 81.000). Nakon ovih ratnih strahota nastalo je veliko rasulo i prestrojavanje. Svi su formirali svoje zajednice, jedino su se Crnogorci izgubili i u vremenu i u prostoru. Nesposobni i nedovoljno hrabri da se suprotstave najezdi izvornog primitivizma, ostajali su u tom kolu svjesno igrajući igru lažne ljubavi. Tako se i veliki broj Crnogoraca našao pod skutima SPC ne primjećujući da time lagano utapa i svoje nacionalno biće zarad ostvarivanja velikosrpskih ciljeva. Svoj nacionbrane između sebe ili među četiri zida. Svaka aktivnost van

tih okvira žigosala ih je kao katoličke plaćenike, prozelite, crnolatinaše, srbomrzce i separatiste. Uzme li se u obzir da je većina nasih iseljenika međusobno poslovno vezana - nije bilo ni finansijski isplativo isticati svoje crnogorstvo. Takvo nekakvo stanje se i sada održava. Ovome je svakako veliki doprinos dala SPC koja je veoma organizovana na ovom Kontinentu i naročito se njen uticaj iskazao poslije raspada jugoslovenske zajednice. Nesumnjivi doprinos asimilaciji Crnogoraca dao je i etnički radio program koji se emituje na talasima SBS-a, na srpskom programu. Taj radio program je počeo sa radom prije 25 godina i od samoga starta je ništio sve crnogorske vrijednosti pokušavajući da ih utopi u projekat velikosrpstva. Priučeni, a snažno obojeni šovinizmom i velikosrpstvom, srpski novinari projektovani su u javnosti ideje. Načertanija punih 20 godina. Crnogorci nijesu bili organizovani i nijesu imali ni snage ni umijeća da zaustave ovu ogavnu propagandu. U takvom ambijentu, gdje je žarila i palila SBS radio-stanica na srpskom jeziku, zajedno sa anticrnogorskim listovima VESTI i Svetski srpski glas, 1996. godine rođena je Crnogorska etnička zajednica Australije. Tu ideju podržali su i rijetki naši zemljaci koji su sa oduševljenjem prihvatili njeno osnivanje. Bila je to težnja da ukažemo na istorijsku činjenicu o našoj nacionalnoj samosvijesti. Pokušaj da dignemo glas protiv žestokog procesa asimilacije i nipodaštavanja svega crnogorskog. Glas protiv unižavanja Crne Gore. Registraciju naše zajednice sva sredstva srpskih medija dočekali su izrazito neprijateljski. Nijesu se birala sredstva i načini da se diskreditujemo. Smjenjivali su se srpski radio program, VESTI, Svetski srpski glas, ali su zaboravili na činjenicu da sadašnja generacija zna i da napiše pismo na engleskom jeziku i da to pismo pošalje na adrese koje nešto znače. Tako smo i reagovali i kao rezultat našeg angažovanja možemo reći da je srpski radio program sveden na jednu podnošljivu mjeru, barem što se tiče odnosa prema Crnoj Gori i po pitanju Crnogoraca. Odstranjeni su glasnogovornici velikosrpstva i to po kratkom postupku. Nastojanjima da se minimizira značaj naše zajednice i načinu na koji to čine dajući reklamu podobnim „Crnogorcima“, mi smo se suprotstavili našim web-sajtom www.montenegro.org.au.

Prošle godine, blagoslovom poglavara Crnogorske pravoslavne crkve, arhiepiskopa Cetinjskog i Mitropolita Crnogorskog Mihaila, registrovana je i prva Crkvenoškolska opština Crnogorske pravoslavne crkve u Australiji. Australija je ogroman kontinent i vrlo je teško organizovati crnogorske iseljenike, ali i zato što nikada nije postojala bliska veza matice sa iseljeništvom. Diplomate koje su dolazile u Australiju su se, uglavnom, plašile povezivanja sa crnogorskom dijasporom kako im se nebi zamjerila pristranost i dovela u pitanje lojalnost sistemu. Tako je izostala vazna spona sa maticom pa i nije za čuđenje što je veoma teško doći do bilo kakvih podataka o životu i radu crnogorskih iseljenika u Australiji. Za Australiju se može reći i da je zemlja bivših! Nigdje nećete naći na jednom mjestu toliko bivših doktora, inženjera, profesora, učitelja, pravnika, ekonomista, ministara, konzula i vicekonzula, direktora i šefova, slikara, vajara i raznih drugih umjetnika, pjesnika, pisaca i novinara, muževa i žena! I nigdje se nije lakše osloboditi supružnikovih recidiva iz prethodnih brakova nego što je to ovdje. Zaboravite li na činjenicu da morate biti obazrivi prema raznim vrstama otrovnih paukova (trava se redovno čiša i parkovi su uvijek sređeni, prozori su opremljeni mrežicama), da je kupanje preporučljivo jedino između zastavica koje na svakoj plaži nadgledaju čuvari, s obzirom na to da ne prođe sezona a da neko ne završi u čeljustima krokodila ili ajkule i da se najopasnije vrste zmija nalaze se na ovom kontinentu - ovdje se mnogo lakše živi. U Australiji se, jednostavno rečeno, živi drugačije! Zemlja puna kontrasta u koju se rado dolazi, iz nje radije odlazi i još radije joj se vraćate.

SJEĆANJE NA MEDOVSKE STRADALNIKE

Kobne 1915. godine, 24. decembra, odnosno 6. januara 1916., na Badnji dan kada je crnogorski narod vodio sudbonosnu borbu protiv Austro-ugarske - u Medovskom zalivu tragično je izgubilo živote oko 350 crnogorskih iseljenika - ratnih dobrovoljaca. Bili su, preko opunomoćenih izaslanika crnogorske vlade Jovana Matanovića i Sava Đuraškovića, pozvani da u ime prađedovskog amandata ispune svoj zavjet za slobodu. Okupljeni u Vankuveru položili su zakletvu pred polazak u otadžbinu: „Zaklinjem se sinovskom ljubavlju svoga roda, zaklinjem se slovenskom krvlju svoga oca i plemenitim mlijekom majke svoje, zaklinjem se patničkim pepelom naših predaka, svetim prahom rođene grude, zaklinjem se velikim suncem slobode - da ću stajati junački neustrasivo, rame uz rame, bok uz bok hrabre crnogorske i srbijanske vojske u svetoj borbi za oslobođenje do posljednjeg daha, do zadnje kapi krvi. Tako mi pomogao veliki Bog Pravde, Istine i Slobode“.

Prvi dobrovoljci su sredinom avgusta, na dva kanadska broda i pod zaštitom savezničke flote stigli u Solun, a zatim preko Skoplja i Mitrovice u Crnu Goru. Druga grupa dobrovoljaca, sa kojom je putovala i jedna misija Crvenog krsta, okupila se u Vankuveru, gdje su im engleski oficiri i vlasti priredili svečani doček. Na putu željeznicom za Istočnu obalu Kanade na mnogim stanicama okupljeni narod je klicao saveznicima i Crnoj Gori. Kad su stigli u Halifax, odakle će nastaviti brodom za Evropu, ponavljale su se iste ovacije i počasti. Već su bili formirani bataljon, čete i vodovi. Dok su bili u vojnom logoru, nad kojim se gordo vila crnogorska zastava, dobrovoljci su izvodili vojne vježbe i ubrzano se učili ratnim vještinama. I ako nijesu imali uniforme živjeli su vojničkim životom, noseći na ruci malu nacionalnu zastavu na kojoj je pisalo: „U boj za narod svoj!“

Tačan broj putnika i posade na brodu nije bio poznat. Računa se da je dobrovoljaca bilo oko pet stotina. Poslije 25 dana plovidbe dobrovoljci su stigli u Napulj, a dva dana kasnije u Brindizi, odakle su na istoimenom brodu, noću uoči Badnjeg dana, otputovali za Medovu. Na brodu su bili i tovari hrane i sanitetskog materijala. Pratile su ih četiri italijanska torpiljera. Plovili su u mraku i u najvećoj tišini, da se ne odu neprijatelju. Kad se brod našao u Medovskom zalivu na oko 500 metara od obale, na kojoj je tog maglovitog jutra bilo oko sto hiljada pripadnika "polomljene srbijanske i crnogorske vojske" brod je naišao, kako se pretpostavlja, na minu i poslije jake detonacije odmah počeo da tone. Mina je eksplodirala kad je već bio dat znak za pripremu iskrčavanja, pa je većina dobrovoljaca sišla u potpalublje da prihvati prtljag. Uzalud je brodska sirena pozivala u pomoć. Nikoga nije bilo u blizini. Pomoć je stigla suviše kasno i nije bila dovoljna.

Po iskazima preživjelih prizor je bio strašan. Nesuđeni ratnici bili su prepušteni morskim talasima. Na vrhu katarke potonulog broda, koji je malim dijelom stajao iznad vode, kao roj pčela bila se uhvatila grupa brodolomnika. Oni koji su se domogli kopna, goli, bos i promrzli, samo su se ogrtali praznim vrećama za brašno. Stiskali su se oko malo vatre od gomilice uglja i okretali da se suše i ugriju. Spasle su se svega sto šezdeset i četiri osobe. Mnogi su teško napustali Medovu; ostajali su još dan-dva na mjestu nesreće, lutali obalom izgubljeni i slomljeni, očekujući da im talasi izbace srodnike kako biše ih sahranili. Kralj Nikola je tada boravio svoje posljednje dane u Crnoj Gori. Kada se na Kruševcu opraštao sa narodom preživjeli brodolomci su mu došli u posjetu. Susret je bio potresan. Kralj je zaridao pokrivši lice rukama. Pored Crnogoraca, koji su činili većinu, među dobrovoljcima je bilo Srba, Hrvata i Slovenaca, a barjak je u tom dobrovoljačkom bataljonu nosio Rus. Kralj Nikola ga je odlikovao Obilica medaljom. Bili su to dani pred poraz Crne Gore u Prvom svjetskom ratu. Iznurenoj i prepolovljenoj crnogorskoj vojsci, koja je uz velike žrtve i legendarni heroizam omogućila odstupnicu poraženih srpskih trupa prema Albaniji, više nijesu mogli pomoći nikakvi dobrovoljci. To, naravno, ni malo ne umanjuje veličinu njihovog patriotizma, niti divljenje za njihove dostojne žrtve. U opštoj nevolji, posjeta preživjelih iz Medove davala je još tužniji ton. Badnji dan uvijen u crninu! Sigurno najžalosniji u crnogorskoj istoriji. Tri dana poslije brodoloma, kada je pored mjesta nesreće prošao kralj Nikola, napuštajući za uvijek Crnu Goru, na morskoj površini su se još mogli vidjeti komadi odjeće i prtljaga nesrećnih dobrovoljaca. Poslije više od dvije decenije 1939. godine, na trgu pred Vlaškom crkvom na Cetinju, podignut je poginulim dobrovoljcima pod Medovom spomenik "Lovčenska vila", djelo vajara Rista Stijovića. U desnoj ruci, u osvetničkom zamahu, vitka i elegantna ženska figura drži visoko i pobjedonosno mač, a lijevom prinosi lovorov vijenac žrtvama. Tako je, poslije više od dvije decenije, djelo rodoljuba i medovskih mučenika dobilo vidno priznanje. Inicijativu za podizanje spomenika pokrenuli su crnogorski iseljenici u Americi 22. septembra 1930. godine. Tada je Miloš Radunović, brat jednog od utopljenih dobrovoljaca, objavio u "Amerikanskom srbobranu" članak pod naslovom „Dug zahvalnosti“. U njemu se, između osta-

log, kaže: "Njihova zla kob je veoma bolna i dirljiva. Iz daleke Amerike pohitali su u sveti rat. No, ne bi im suđeno da se dograbe puške i upere je u neprijatelja. Gusarski i podmukao napad poslao ih je u smrt u morskim dubinama. Kako im je sudbina bila nemilosrdna u posljednjem času, pripremvši im groznu smrt, tako ih, izgleda, goni i poslije njihove smrti. Skoro su zaboravljeni. Držim da je to grijeh koji treba da ispravimo čim prije. Među nama koji smo još u Americi imaju ti poginuli heroji dosta braće, rođaka, prijatelja i poznanika. Oni ne smiju da zaborave žrtve ove tragedije. Treba da se dogovore i pokrenu akciju da se toj našoj izginulog braći čim prije podigne spomenik. Čineći ovaj predlog, smatram da je to jedan naš opšti sveti dug sjenima poginulih dobrovoljaca". Njegova ideja je svesrdno prihvaćena i odmah, sljedeće godine u Sakramentu, u Kaliforniji, osnovano "Bratsko dobrovoljačko udruženje širom Amerike i Kanade za podizanje spomenika na Cetinju potopljenim kod San Đovani di Medua 1915." Lokalni odbori formirani su po svim većim gradovima. Na Cetinju je ban Zetske banovine Andrija Stanišić formirao "Banovinski odbor za podizanje spomenika potopljenim dobrovoljcima pod Medovom", na čelu sa predsjednikom Petrom Martinovićem, generalom u penziji. Članovi su bili mnoge istaknute ličnosti onoga vremena. Profesor Savo Vukmanović je 1939. godine publikovao na Cetinju brošuru "Spomenica" u kojoj je iznio detalje u vezi sa pomenutim poduhvatom, kao i spisak imena potopljenih i spašenih dobrovoljaca, prema izvještajima dobivenim iz Amerike. Objavio je u njoj i dvije pjesme kralja Nikole: "Kolo crnogorskih Amerikanaca" i "Bol Crnogoraca u Americi", kao i spisak novčanih priloga za spomenik. "Njima je vječno uho i srce bilo otvoreno za sudbinu svoga kraja. Glas domovine oni su u sebi osjetili jače od svega, koji ih je gonio da svoje živote polože za ono tlo koje ih je rodilo" piše, između ostalog, profesor Vukmanović. Mi, današnji crnogorski iseljenici po Americi i Kanadi, pitamo se ko su i kakvi bili ti naši ljudi spremni na tolike žrtve? Zar i oni nijesu imali kuće, poslove, ženu, djecu, svoje bližnje, kao što ih mi danas imamo? Zar i oni nijesu imali planove za budućnost i radosti življenja kao što ih i mi imamo? Sve su ostavili zbog toga da bi se stavili u službu Crne Gore, u službu njenog postojanja i odbranu njene slobode i dostojanstva! Zar i mi ne osjećamo potrebu i obaveznu da se danas, kad Crna Gora prolazi kroz najkritičnije trenutke svoje istorije, stavimo u njenu službu? Ne da je branimo puškama, već dignemo glas razuma i ljudskosti, i sve uradimo da naša domovina ponovo postane ono što je bila: slobodna, suverena i dostojanstvena država. Sjećanje na crnogorske dobrovoljce iz 1915. go-

dine trebalo bi da nas ispuni osjećanjem duga i zahvalnosti. Udruženje Crnogoraca Amerike, sa centrom u San Francisku, nekoliko puta je u novije vrijeme polagalo na spomenik "Lovćenska vila" vijenac pijeteta sjenima medovskih stradalnika. To nas je podsjećalo i opominjalo na neophodnost gajenja trajnih duhovnih veza sa Crnom Gorom i njenim vrijednostima. Ove je godine naše Udruženje imalo ideju, koju je predočilo mjerodavnim ministarstvima Crne Gore, da se, povodom devedeset godina od medovske katastrofe, pođe u Albaniju i položi u more vijenac na mjestu nesreće. Željeli smo da tom prilikom mit-

ropolit Crnogorske pravoslavne crkve, njegovo visokopreosveštenstvo Mihailo, održi opijelo stradalnicima. To bi bila prva ovakva posjeta naših iseljenika mjestu medovske katastrofe. Izgubiti u jednom danu toliki broj dobrovoljaca za jednu malu zemlju ima isto značenje kao kad bi Amerika za isto vrijeme izgubila nekoliko stotina hiljada vojnika. Radi se o istom postotku. Nažalost, ova naša ideja nije naišla na razumijevanje. Ostaje nam da se, uz poznate stihove Milutina Bojića iz pjesme „Plava grobnica“, prisjećamo naših prometeja nade, apostola jada”.

KOLO CRNOGORSKIH AMERIKANACA

Iz daleke Amerike
Crnogorac vitez hita:
„Da l' ću u boj prispjet' ljuti?"
On u svaki pristan pita.

„Đe je vojska i kralj đe je,
Što je bilo što se čuje;
Kojom stranom crnogorskom
Top i puška odjekuje;

Gine li se il' dobiva;
Je li barjak naš visoko?"
Brižno ploveć' Okeanom
Crnogorski pita soko,

A srdi se na vjetrove,
Što brzini lađe smeta
I što morska pučina se
Ne utiša malo kleta.

Sve se njemu sporo čini;
Ah, da mi je imat' krila!
Čini mu se povrh vala
Da glas čuje roda mila,

Đe u pomoć zove sina,
Da mu dođe iz daleka
Dok u krilo on mu hita,
Smrt il' slavu da dočeka.

Hita jadan, Boga moli
Da krvavi boj zastane;
Tromost lađe svoje kune
A preduge broji dane.

„Bože sveti, ne daj samo
Da krvavi boj prestane;
Dokle ova teška lađa
Uz moj mili kraj pristane;

Tamo će me vjerna ljuba
Srest' il' sestra il' brat mali,
Da bi samo „moskovku” mi
I oštri mi nož dodali;

A na domu svraćat' neću
Ocu, majci na viđenje,-
Mjesto njih ću poljubiti
Ono naše mило stijenje.

Zar da pusto moje srce
Raznježi se na ognjište,
I na vojsku kada krenem
Da mi ona đeca pište?

Ne nikada no ću trčat'
Do logora besputice,
bez ikakvog ogrtača
I bez struke i torbice.

Roditeljskom brigom Kralja
U logoru ima hrane,
Ima, kažu, hljeba dosta
I šatora i džebane.

A novaca ovo malo
Koje nosim u zavoju,
Izmučenih na dlanove
U radove i u znoju

Pričuvaću da ih nađe,
Na mrtvome mome trupu,
Dobar Turčin, il' ispit' ih
Na junačkom našem skupu;

U šeheru skadarskome
O čijemu snivam padu,
Il Janjini, il' Citaldzi,
Ili samom Carigradu!"

Nikola I - 1913 g.

Piše:
Zoran V. Raičević

Toronto - Kanada

Crnogorci u Kanadi

O Crnogorcima u Kanadi postoji mnogo podataka. Prema nekom mom istraživanju, danas u Kanadi živi više hiljada Crnogoraca, od toga najviše u provinciji Ontario, a od gradova, najviše u Torontu. Još u 19. vijeku sriječemo podatke o naseljavanju Crnogoraca u Kanadi. U mnogim knjigama o naseljavanju Kanade, nalazimo podatke o dolasku iseljenika sa Balkanskog poluostrva. U knjizi *The Great Transatlantic Migrations, 1870-1914* kaže se sljedeće:

„The only Slavs who are thorough seamen and who are coming to our coasts in increasingly large numbers as sailors and fishermen, are the Dalmatians; and last but not most heroic of all the Slavs, is the Montenegrin, who has held his mountain fastnesses against the Turk and who has been the living wall, resisting the victories of Islam. His little country is blessed by but a few crumbs of soil between huge mountains and boulders, and in the measure in which peace reigns in the Balkans, he is without occupation and sustenance; so that he is compelled to seek these more fertile shores, where he will for the first time in history and quite unconsciously, 'Turn the sword into a plowshare and the spear into a pruning hook.'”
pp. 25-27 of Steiner

„Jedini Sloveni koji su bili zadojeni morem i koji su dolazili na naše obale u sve većem broju kao mornari i ribari su bili - Dalmatinci, a potom - najhrabriji od svih Slovena - Crnogorci, koji su branili planinsko uporište od Tura i održavali bedem, suprostavljajući se pobjedi Islama. Njihova mala država obdarena mrvicama zemlje između planina i stijena, u kojim caruje mir na Balkanu; bez posla i bez pomoći, bila je prinudjena da traži plodnije obale, gdje će prvi put u istoriji dosta nesvjesno „zamijeniti mač sa kosom, a koplje sa dugačkim kosijerom“.

U svojim sjećanjima Vojo Rašović, predsjednik Crnogorsko-Kanadskog Društva govori o tome kako su Crnogorci dolazili u Kanadu: „Kanadski Crnogorci su pretežno živjeli na sjeveru gdje su se nalazili rudnici. Nijesu imali škole, slabo su poznavali jezik, i radili su teške poslove. Mnogi od njih nijesu bili oženjeni i živjeli su tzv. bording house-ma gdje je jedna domaćica kuvala za dvadesetak ljudi. Radili su za male pare, možda dolar na dan. Kasnije, kako su osnivali porodice, baš zbog djece, odlazili su u gradove - Toronto, Hamilton, Montreal... Zapamtio sam Krcuna Vujovića, koji je nakon života po rudnicima, došao u gradić Veland gdje je poslije ostao i proveo cijeli svoj vijek. Tamo je i ukopan,

i on i žena mu. Po lijepom se sjećam i Pavla Ivanovića, Cetinjanina, visokog, zgodnog, duhovitog, pravog, zdravog Crnogorca. On-

da Boška Milutinovića, iz Pipera, koji je kao i Pavle, bio dobrovoljac u Prvom Svjetskom Ratu. Po mnogo čemu lijepom pamtim i Marka Vujačića, jednog od najuglednijih Crnogoraca u Kanadi, kao i njegovu ženu Veliku, sa Ljubotinja, od Drecuna. Bili su to divni ljudi.....Po dolasku u Torontu, ljudi drugih nacionalnosti bili su mnogo bolje organizovaniji. To ponajprije važi za Hrvate, koji su preko crkvenih organizacija odmah bili zbrinjavani. Bosanci, Makedonci i Crnogorci bili su prepušteni samim sebi... Na svoj put krenuo sam iz Fundine, Crna Gora. Preko Austrije i Njemačke. Godine 1957. našao sam se na brodu koji je isplovio iz luke Brehmenhaven sa još 600 ljudi iz ondašnje Jugoslavije. Putovanje do luke Kvibek Siti, u zalivu Sent Lorens, trajalo je dvanaest dana. Po stupanju na kanadsko tlo, od imigracionih vlasti, baš kao i svaki iseljenik, dobio sam 16 dolara. Dobili smo i jedan dokument, kao ceduljicu, na kojem je pisalo „landed“, znači stigao, i to nam je bilo zakačeno za kaput. Onda su nam, svakom ponaosob, određivali u koje ćemo gradove ili područja zemlje da idemo. Meni su odredili Toronto. Znam samo da su mi od onih 16 dolara, po dolasku u Toronto, ostala samo dva dolara. Nakon šest mjeseci gradskog života, odlučio sam da krenem u novu avanturu. Odlučio sam da prihvatim posao na krajnjem sjeveru, koji je meni izgledao kao kraj svijeta, u oblasti Sjeverni Ontario, gdje je jedna velika američka kompanija imala drvenoprerađivačku fabriku. Sjekli smo svako drvo, neku vrstu jelke, koje je bili deblje od tri inča. Plus, skidanje kore sa drveta. Plaćalo se 13 dolara za četiri kubna metra. S tim što platu nijesi mogao da uzmeš sve dok ne napustiš posao. Tada su ti obračunavali i troškove smještaja i ishrane pa, što ostane. Radilo se svakog dana od zore do mraka. Pušenje, alkohol i nošenje oružja bilo je najstrože zabranjeno. Nakon dvije godine, zaradio sam 5.800 dolara. Za te pare sam mogao, onda, da kupim malu, novu kuću. No, bio sam mlad i sve što sam kupio bilo je društvo. Naravno, dok su pare trajale. Nakon tog provoda, poslije samo pola godine, centa mi jednog nije ostalo.”

Priče o Crnogorcima u Kanadi su vrlo interesantne i ja ću pokušati preko našeg lista u nastavcima objavljivati mnoge životne romane naših u Kanadi. Isto tako, objavljivaću i druge priče iz svakodnevnog života, kao i priloge iz Kanade

Crnogorsko kolo ispred City Hall-a u Torontu, 1985.g. u organizaciji Crnogorsko-Kanadskog društva

Piše:
Prof. Dr. Andre Lakonić

Assuncion - Paragvaj

Pogled iz Paragvaja...

Davne 1890 godine u Asuncionu glavnom gradu Paragvaja osnovano je po ugledu na mnogobrojna tadašnja društva u Južnoj Americi „Slavjansko Društvo Uzajamne Pomoći“

Prvi osnivači kako tog tako i ostalih društava uzajamne pomoći u Južnoj Americi bili su najvećim brojem Dalmatinci, ali i Crnogorci.

Od tada pa sve do danas nije osnivano niti jedno drugo društvo koje je u značajnijoj mjeri okupljalo naše iseljenike. Paragvaj je danas jedna od ekonomski najsiromašnijih zemalja u Latinskoj Americi, ali veoma značajno strateški pozicionirana između dvije velike kontinentalne supersile Argentine i Brazila i posjeduje ogroman hidro potencijal.

U Asuncionu danas kao i u drugim djelovima Paragvaja živi može se reći i nekoliko stotina crnogorskih familija odnosno potomaka naših doseljenika od kojih su neke kao što je familija Lakonić u toj zemlji još od kraja 19 vijeka.

U integrativnim procesima koji su pokrenuti unutar crnogorske dijaspore u Južnoj Americi koji su podstaknuti najviše iz Argentine gdje i živi najveći broj naših ljudi učešća su uzeli i predstavnici iz Paragvaja.

Ubuduće očekujemo sve aktivnije uključivanje naše dijaspore u Paragvaju, kao i u ostalim zemljama latinske amerike za šta su već učinjeni prvi koraci koji će doprinijeti što je moguće boljem i efikasnijem organizovanju naše dijaspore u ovoj zemlji.

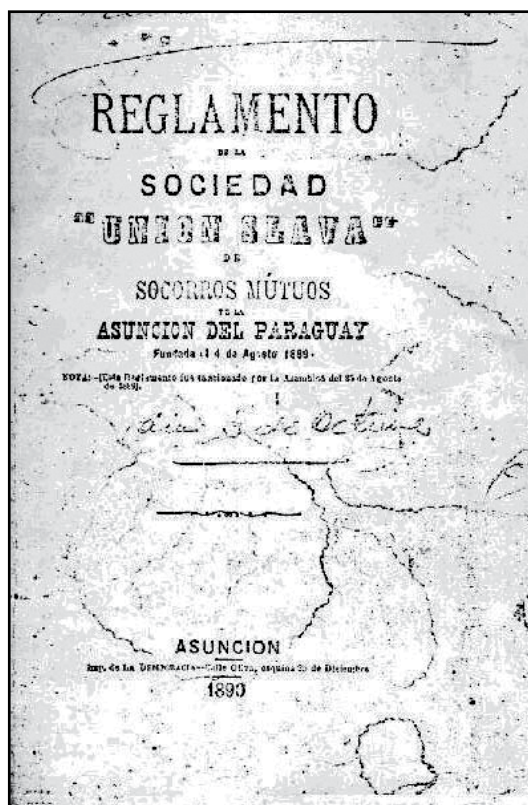
Inače u istoriji Paragvaja ostale su upamćene mnoge familije porijeklom iz Crne Gore.

Prije svih tu su Đorđići iz Kamenara kod Herceg Novog koji su obavljali funkciju počasnih konzula za vrijeme bivše Jugoslavije.

Tu imamo i Petričeviće, Jovanoviće, Rakočeviće kao i mnoge druge koji izreda svi zauzimaju ili su zauzimali značajna mjesta u društvu.

Kada se sagleda pojedinačno, pored Argentine, Urugvaja i Čilea gdje živi najveći broj Crnogoraca, ne manji značaj, iako su prisutni u znatno manjem broju, su ostavili i idalje ostavljaju familije koje su porijeklom iz Crne Gore, kako u Paragaju tako i u Boliviji, Venecueli, a posebno Peru-u gdje ne smijemo zaboraviti legendarnog Vlada Kapetanovića Bulatovića, poznatog peruanskog pisca crnogorskog porijekla (umjetničko ime Vitko Novi) i Vlada Radovića, filmskog producenta i glumca, kojeg mnogi smatraju ocem perunaske filmske industrije ili danas u svijetu popularnih „Telenovela“, kao ni poznatog Batrića Božovića, političara i osnivača jedne od najvećih drvnh industrija u Južnoj Americi i itd.

Mnogo je još onih čija su imena duboko urezana u korijene latinoameričkih država i njihova imena ne smijemo nikada odati zaboravu.

Piše:
Katalina Milović

Argentina - Čako

Crnogorci u provinciji Čako

Na prostorima Južne Amerike gdje mi danas živimo prije nego su stigli španski konkvistadori živjela su urođenička plemena koja su se bavila ribolovom, lovom i živjeli su isključivo nomadskim načinom života. Tek dolaskom prvih kolonista ovdje su počela da niču naselja, a sve to se počelo događati relativno skoro. Argentina je dobila prvu vladu 25 maja 1810, znači sve skupa još nijesmo proslavili ni 200 godina, a ovi krajevi su se počeli naseljavati tek nekoliko decenija kasnije. Nakon Španskih doseljenika prvo su počeli masovnije da dolaze Italijani, a tek početkom dvadesetog vijeka počinju da pristižu i ostali evropski doseljenici, a među njima i mnogi Crnogorci.

Konkretno ova provincija je jedna od mlađih u Argentini, glavni grad je Resistencija i njega su osnovali italijanski doseljenici 1872 godine. U vrijeme kada još nije bilo drugih gradova čitavih 99 000km² koliko obuhvata Čako bilo je pokriveno šumama, ravnica i naseljeno indijanskim plamenima. 27 marta 1917, ove krajeve svijeta je naselila grupa hrabrih Crnogoraca, svega pet godina od osnivanja drugog grada u Čaku- Presidencija Roke Saenz Penja. Crnogorci su se naselili 40 km jugozapadno od njega i tamo osnivali svoju koloniju. Bavili su se isključivo zemljoradnjom. Malo po malo počeli su da se doseljavaju i druge familije i pojedinci iz Crne Gore tako da je broj stanovnika u naredne dvije decenije stalno rastao. Svi zajedno sa velikom upornošću, solidarnošću i jedinstvom obrađivali su zemlju, pravili su puteve, kuće. Osnovani su društvo, školu, crkvu, trgovine, prevoz. Pomogli su da Čako postane jedna bogata i napredna provincija, čitavo vrijeme praćeni veoma neprijatnom klimom, velikim vrućinama, poplavama, bolestima i nostalgijama za starim krajem.

Danas u provinciji Čako živi gotovo 5000 potomaka crnogorskih doseljenika. U Čaku nas ima najviše, u Saenz Penja, Machagay, Morsuela i Resistencija. Puno naših je i otišlo odavde, mlade generacije su krenule na školovanje širom Argentine. Naši stari su se jako mnogo patili i teško radili kako bi nam omogućili da se školujemo. Oni koji nijesu htjeli ići na fakultete ostali su ovdje da rade na svojim imanjima, a oni koji su pošli na školovanje raspršili su se po cijeloj Argentini.

Od samog početka Crnogorci su gradili svoje institucije na ovim prostranstvima, domove, škole i crkve, kako u Čaku tako i širom Argentine. Prije mnogo godina tako se okupiše Crnogorci u kući Đorđija Popovića kako bi se osnovao odbor za izgradnju crkve i kako bi se podijelila zaduženja. Donešena je odluka da za predsjednika bude izabran Minja Jovanović, podpredsjed-

nika Stevan Pavićević, za sekretara Blažo Roganović, blagajnika Stevan Jovanović a u odbor su bili izabrani još Lazar Nikčević, Marko Tatar i Milija Vuleković. 4 augusta 1938 sagrađena je Crkva Sveti Nikola u Machagay-Čako. Veliku odgovornost i glavnu ulogu u razvoju vjerskoga života imao je prvi sveštenik Alexander Konovalenko, koji je inače bio Rus. Veoma prijatan čovjek, radan i požrtvovan, bio je naš sveštenik 14 godina, umro je ovamo među nama. Pokopan je taman do crkve. Nakon njega je stigao pop Radojica Popović, Mihajilo Rajkovic i drugi.

Crkva Svetog Nikole - Čako

Nedavno smo proslavili i 75 godina od osnivanja škole u Montenegrini našoj najvećoj naseobini. Škola je radila u sklopu doma Durmitor. Naša škola koja nosi naziv «180- Colono Montenegro», počela je raditi 24 setembra 1930 godine u zgradi društva Durmitor, koju su takođe sagradili ovdašnji Crnogorci. Uvijek je radila kao osnovna škola, čiji sam prvo bila đak, a kasnije i učitelj. Osnovani su je Crnogorci, ali su u njoj učili djeca i drugih doseljenika. U našoj zemlji kako sam i ranije rekla ima puno doseljenika iz raznih zemalja, ali svi živimo složno i poštujemo tuđe običaje i razlike među nama.

2007 godine će se proslaviti 90 godina od osnivanja La Montenegrina i 90 godina od doseljavanja Crnogoraca u Čako, proslava će se dogoditi najvjerovatnije tokom mjeseca marta i očekujemo da će ta proslava biti prekretnica u odnosima sa zemljom našeg porijekla. Isto ako očekujemo da Crna Gora sada kao međunarodno priznata država na ozbiljan način zaista povede računa o etničkim Crnogorcima u Argentini koji su jedna od najstarijih još uvijek održanih diaspora.

POČECI CRNOGORSKOG ZAKONODAVSTVA-RETROSPEKTIVA

Poštovani čitaoci,

od petog do devetog broja Ognja smo pisali o počecima crnogorskog zakonodavstva. Bavili smo se Zakonikom Petra I vladike crnogorskog, Zakonikom Danila I Knjaza i Gospodara slobodne Crne Gore i Brdah, Opštim imovinskim zakonikom za Knjaževinu Crnu Goru i, na kraju, Ustavom za Knjaževinu Crnu Goru, iz 1905. godine. Potom smo, od desetog do četrnaestog broja Ognja, pišući o pravnim vrijednostima, totalitarnim režimima, pojmu demokratije, izborima kao uslovu postojanja demokratije i odnosu prava i morala, stvarali našu azbuku demokratije.

Budući da od ovog broja Oganj nije više samo Glas Udruženja Crnogoraca Srbije "Krstaš", nego i glas čitave crnogorske dijaspore, radi naših novih čitalaca daćemo u ovom broju jednu malu retrospektivu feljtona Počeci crnogorskog zakonodavstva, da bismo se od sledećeg broja ponovo vratili Azbuci demokratije.

ZAKONIK PETRA I VLADIKE CRNOGORSKOG

Nakon pobjeda crnogorske vojske u bitkama na Martinićima i Krusima, 1796. godine, i nakon što je aktom nazvanim Stega iste godine utvrđeno ujedinjenje crnogorskih i brdskih plemena, na skupštini glavara, održanoj 1798. godine u manastiru Stanjevići, donijet je prvi dio Zakonika (čl. 1-16.) koga je sastavio sam vladika Petar I, dok je drugi dio (čl. 17-33.) donijet pet godina kasnije, 1803. godine, u Cetinjskom manastiru. Zakonik je donijet pod nazivom Zakonik obšči crnogorski i brdski, a u literaturi se pominje još i kao Zakonik opšti crnogorski i brdski i Zakonik Petra I vladike crnogorskog. Na pomenutoj skupštini u manastiru Stanjevići, pored toga što je usvojen prvi dio prvog crnogorskog zakonika, ustanovljen je i prvi crnogorski organ vlasti, koji se zvao Praviteljstvo suda crnogorskog i brdskog ili Kuluk (ovaj drugi naziv organ je dobio zbog činjenice da su izabrane sudije besplatno radile, tj. kulučile), čiji je zadatak bio da primjenjuje Zakonik, ali i da miri zavađena crnogorska plemena. Prilikom donošenja drugog dijela Zakonika, potvrđena je i pripojena tekstu Zakonika ranije pomenuta Stega.

Zakonik Petra I je u najvećoj mjeri sadržavao krivičnopravne odredbe i odredbe o sudijama i sudskom postupku. Pored njih postoji svega nekoliko članova koji uređuju privatnopravne odnose (kupoprodaja nekretnina, pravo preče kupovine, naknada štete) i jedna odredba o uvođenju poreza.

Krivičnom djelu namjernog ubistva posvećeno je 6 članova Zakonika. Ubica se nije mogao nikakvim blagom otkupiti, nego je ukoliko bi ga uhvatili, trebao biti obješen ili ubijen kamenovanjem ili ognjem iz pušaka. Ukoliko bi ubica pobjegao iz zemlje, nije se smio više vraćati

na svoju starinu, a Crnogorcu ili Brđaninu koji bi ga skrivao i štutio, slijedila bi ista kazna kao i samom ubici. Takođe, ubica je mogao biti ubijen u bilo kom mjestu u kom bi bio nađen i to od ruke bilo kojeg Crnogorca ili Brđanina. U slučaju nehatnog i ubistva u nužnoj odbrani, bilo je prepušteno sudu da takvo zlo liječi "koliko se bolje učiniti može".

Za tjelesnu povredu prilikom svađe, sud je sam određivao kaznu, a za udarac nogom ili kamišem krivac je plaćao 50 cekina. Ukoliko bi povrijeđeni ubio krivca, nije mu slijedila nikakva kazna, jer je krivac tada bio tretiran kao lupež "koi u krađu pogine". Za otmicu žene ili djevojke kazna je bila progonoštvo i oduzimanje imovine.

Za djelo krađe ("lupeščine") kazna je bila novčana, ali ako je krađa učinjena po drugi put (u povratu), kažnjavana je smrtnom kaznom, kao i ubistvo. Što se tiče privatnopravnih odredbi, Zakonik je uređivao kupoprodaju nepokretnosti. Zabranjivao je samopomoć, samovolju i osvetu, a njime je takođe bilo pokušano, i potrebom organizovanja organa vlasti i vojske obrazloženo, uvođenje poreza.

Zakonik je detaljno regulisao organizaciju sudstva i sudski postupak. On nije imao retroaktivno dejstvo, tj. na sva djela učinjena prije usvajanja Stege, 1796. godine, primjenjivali su se stari običaji; usvajao je staro pravilo poznato još u rimskom pravu ignorantia iuris nocet (nepoznavanje prava šteti, tj. to što neko nije znao da je neko djelo kažnjivo, ne oslobađa ga krivice ako to djelo učini) i nalagao svještenicima, knezovima i starešinama plemena da svakog domaćina nauče da mirno i u ljubavi sa svakim živi, Boga se boji, da prestane zlo govoriti i činiti, kao i da sve to prenese svojim ukućanima.

ZAKONIK DANILA I KNJAZA I GOSPODARA SLOBODNE CRNE GORE I BRDAH

Ubrzo po stupanju na vlast 1851. godine, prvi isključivo svetovni vladar Crne Gore, knjaz Danilo je pristupio sastavljanju jednog novog i savremenog zakonika, i uz saglasnost glavara i straješina od sve Crne Gore i Brda, isti ustanovio 23. aprila 1855. godine pod nazivom Zakonik Danila Prvog Knjaza i Gospodara slobodne Crne Gore i Brdah ili, kako se još u samoj preambuli (uvodu) naziva, Opšti zemaljski zakonik. Zakonik Danila I sadrži 95 članova, od kojih je veliki broj preuzet iz Zakonika Petra I. Takoreći, svi članovi (izuzev šest) Zakonika Petra I su ušli u novi zakonik.

Prvih pet članova Zakonika sadrže odredbe koje samom Zakoniku jednim dijelom daju i karakter ustava. Ovim članovima se utvrđuje da je svaki Crnogorac i Brđanin jednak pred sudom, da su mu obezbijedeni čast, imovina, život i sloboda i da u ove svjetinje ne može dirati nijedan Crnogorac ni Brđanin, a ni sam sud. Knjaz je neprikosnoven lice, svetinja svakom Crnogorc i Brđaninu, i svaki ga je Crnogorac i Brđanin dužan poštovati i o njemu ništa zlo ne govoriti niti nekoga protiv njega nagovarati. Onome ko bi se usudio da uvrijedi ličnost ili dostojanstvo knjaza slijedila bi ista kazna kao i ubici, a knjaz je, prilikom izricanja smrtno kazne od strane vrhovnog suda, imao pravo da pomiluje osuđenog.

Odredbama narednih deset članova Zakonika Danila I (čl. 6-15.) detaljno je uređeno sudstvo.

Nakon organizacije sudstva, Zakonik u naredna četiri člana (čl. 16-19.) reguliše krivično djelo izdaje i vojnu obavazu. Svaki izdajnik koji bi u dogovoru s neprijateljem zlo svojoj zemlji činio ili narod pomutiti htio, bio bi, po ovom Zakoniku, "ognjem iz pušaka raznešen". Ovakvog "izdajnika i krvnika otečestva našega" mogao je ubiti bilo koji Crnogorac i Brđanin, a onome ko bi izdajnika skrivao ili ga ne bi ubio, kad bi ga, znajući da je izdajnik, pronašao, slijedila bi ista kazna kao i samom izdajniku. U slučaju neprijateljskog napada na Crnu Goru, Zakonik je predviđao da "dužan e odma svaki Crnogorac i Brđanin, dok čuje da svoje otečestvo braniti treba, ustati na oružje i ići protiv neprijatelja i krvnika našega otečestva i naše slobode; ako li bi se našao koji Crnogorac ili Brđanin, ili koje pleme ili selo ili bratstvo da ne pođe protiv našeg obšteg neprijatelja, sva koemu takovomu nehatniku za svoje otečestvo i strašivici, ima se oduzeti oružje i da ga više nigda za života svoga nositi ne smije i da poštenja među ostalijema Crnogorcima i Brđanima nigda imati ne može, a preko svega treba mu pripasati opregljaču žensku, da se zna da muškog srca nema."

Nijedan Crnogorac i Brđanin nije smio ometati glavare, sudije, starješine i perjanike u hvatanju krivca, a za puštanje istog da pobjegne, slijedila je ista kazna kao i samom krivcu.

Zakonik je zabranjivao krađu, četovanje i činjenje prestupa, malih i velikih, u pograničnim državama, uključujući i "tursku zemlju", u vrijeme mira. Za ova djela, Crnogorac i Brđanin bi odgovarao kao i da ih je svom sunarodniku učinio.

Krivično djelo ubistva Zakonik je uređivao slično Zakoniku Petra I, a članom 39. zabranjivao je krvnu osvetu.

Megdan su smjele dijeliti samo same megdandžije, a onaj koji bi pošao za đevera ili pomoćnika megdandžijama, kažnjavao bi se novčanom kaznom. Kada bi Crnogorac ili Brđanin zapalio tuđu kuću, sva šteta bi se nadoknađivala od njegove imovine, a njega samog je onaj čija je kuća bila zapaljena, mogao ubiti. Interesantno je kako članovi 43. i 44. Zakonika Danila I regulišu slučajeve lomljenja tuđeg oružja iz nehata. Crnogorac ili Brđanin koji bi drugom Crnogorc i Brđaninu nehotično slomio nož ili pušku, plaćao je jedan dio, a onaj čiji je nož ili puška dva dijela. Ukoliko bi, pak, Crnogorac ili Brđanin pozajmio od drugog Crnogorca ili Brđanina nož ili pušku i nehotično ih slomio, plaćao bi dva dijela, a onaj čiji su nož ili puška bili jedan dio.

Članovima 47-58. Zakonika regulisan je način podjele imovine i nasljeđivanje. Sinovi su se od roditelja mogli dijeliti samo onda kada bi roditelji na tu diobu pristali, inače diobe za života roditelja nije moglo biti. Otac koji je sam "bilo malo ili mnogo" stekao, mogao je po svojoj volji dijeliti sinovima, i ukoliko bi im različito ostavio u to se nije smjelo dirati, "jer svaki sa svojom mukom može po svojoj volji rasplagati."

Iz istog razloga, vlasnik je svoju imovinu mogao dijeliti i van svoje rodbine. Poslije smrti oca, koji svoju imovinu nije za života podijelio, ista se dijelila na jednake djelove sinovima, ukoliko majka nije bila živa. Ukoliko je majka, pak, bila živa, ona je uživala imovinu svoga muža dok je živa, a poslije njene smrti, imovina se dijelila deci, ako su bila odrasla, a ako nijesu, imovina se stavljala pod nadzor poštenih ljudi, dok deca ne bi napunila 20 godina. Kad se đevojkica uda, "nema ničegova dijela, osim prćije, što joj roditelji pri udadbi od dobre volje dadu." Udovica, bez dece, dok se ne bi ponovo udala, uživala je svu imovinu svoga muža, a kad se ponovo uda, dobijala je za svaku godinu života s mužem i kao udovica u njegovoj kući, po deset talira. Ako je imala čece, onda je, kad je bilo u pitanju muško dijete, dobijala jedan cekin, a kad je bilo u pitanju žensko dijete, dva cekina za godinu. Imovina oca koji je imao samo žensku decu, ostajala je sva ženskoj deci, izuzev oružja, koje se davalo najbližoj muškoj glavi, i to samo onda ukoliko i njega otac ne bi ostavio šćeri ili kome drugome. Ukoliko je otac imao i sestre, onda su one dobijale jedan dio, a šćeri dva.

Isto kao i Zakonik Petra I, i Zakonik Danila I sadrži, u članu 59, odredbu o plaćanju poreza, ali i određuje kaznu za onoga ko se plaćanju poreza protivi. "Koji li bi se protivio ovaj određeni danak za opštenarodnu zemaljsku potrebu i korist da ne daje, biće isto onako kastigat kako i drugi izdajnik i protivnik našega otečestva."

Svaki Crnogorac i Brđanin, nezadovoljan globom ili presudom, mogao se žaliti vrhovnom sudu, a ukoliko bi taj sud utvrdio da je postupljeno protivno zakoniku, sudije koji su načinile grešku bile bi prognane iz suda, oglobljene i lišene glavarске časti i poštenja.

Članovima 66-77. Zakonik je uređivao bračne i vanbračne odnose. Član 67. kaže: "Raspusta muža sa ženom, koji je bio do sad u našoj zemlji uobičajen, nema po danas više nikakova, osim onoga kojeg po nuždi u nedostacima ili pogriješkama muža ili žene naša pravoslavna istočna crkva dopušta." Mjesni sveštenik je na tri dana prije vjenčanja bio dužan da ispita đevojku i mladoženju jesu li zadovoljni jedno drugom, ukoliko ne bi bili, vjenčati ih nije smio. Ako

bi ih sveštenik vjenčao preko volje jednog ili drugog, "taj će sveštenik biti odlučan od naše svete crkve."

U odnosu na Zakonik Petra I, Zakonik Danila I je još detaljnije regulisao krivično djelo krađe. Umjesto za djelo krađe učinjeno po drugi put, smrtna kazna se sada izicala kada bi lopov bio po treći put uhvaćen u krađi ili kada bi krao iz crkve ili "zemaljsku džebanu". Nagrada Crnogorcu i Brđaninu koji ubije lupeža u krađi iznosila je 20 talira. Inače, kazna za "lupeštinu" bila je tjelesna i to kazna batinanjem, a broj batina je bio određen prema vrsti ukradenog dobra.

Optuživanje nevinog čovjeka se kažnjavalo kaznom koja bi slijedila optuženom da je stvarno kriv. Zakonik je zabranjivao "poslužbicu krsnog imena i torbice", kao i običaj da se za mrtvijama šišaju perčini i obrazi grebu.

Član 92. Zakonika kaže: "I ako u ovoj zemlji nema nikave druge narodnosti i nikave druge vjere do jedine pravoslavne istočne, to opet svaki inoplemenik i inovjerac može slobodno samo ako ima o čem u našoj zemlji slobodno živjeti i onu slobodu i onu domaću našu pravicu uživati kako i svaki Crnogorac i Brđanin što uživa." Ovaj član je citiran prema originalnom rukopisu Zakonika. Inače, već u prvom štampanom izdanju (iste, 1855. godine, kada je i donijet, Zakonik je štampan u Novom Sadu, u štampariji dr Danila Medakovića), poslije riječi "nikakve druge narodnosti" dodate su u odnosu na rukopis riječi "do jedine srpske". O ovoj i ostalim razlikama između rukopisa, prvog štampanog izdanja i transkribovanog teksta Zakonika, čitaoci se detaljno mogu informisati iz knjige prof. dr Jovana R. Bojovića Zakonik knjaza Danila.

Poslednji, 95. član Zakonika predviđao je da će se osuđeni na kaznu zatvora, upotrijebiti za pravljenje puteva ili neki drugi posao koji mjesna vlast odredi. Takođe, u ovom članu, kaže se: "koji li se po danas ovog (Zakonika, prim.a.) držao ne bi, toga predajemo vječnom prokletstvu kako protivnika i zlodjega našem otečestvu."

OPŠTI IMOVINSKI ZAKONIK Z A KNJAŽEVINU CRNU GORU

Devetnaesti vijek su od samog njegovog početka karakterisale velike kodifikacije kako krivičnog, tako i građanskog prava u mnogim evropskim zemljama. Tako je već 1804. godine donijet francuski Građanski zakonik (Code civil), 1811. austrijski Opšti građanski zakonik, 1844. srpski Građanski zakonik, a 1900. godine i njemački. I crnogorski knjaz Nikola je želio da svojoj zemlji da jedan takav zakonik, pa se stoga, oktobra 1872. godine, obratio ruskom konzulu

Valtazar Bogišić - 1834 - 1908

u Dubrovniku s molbom da mu pošalje tada već veoma uglednog profesora istorije slovenskih prava na Univerzitetu u Odesi, Valtazara Bogišića, kako bi i Crna Gora dobila "dobar Zemaljski Zakonik". Kako je Rusiji odgovaralo da i na ovaj način učvrsti svoj uticaj u Crnoj Gori, Valtazar Bogišić je već aprila 1873. godine stigao na Cetinje.

Po dolasku u Crnu Goru, Bogišić je najprije detaljno istražio narodne običaje, pa tek onda pristupio izradi zakonika. On

je smatrao da je "građansko pravo" zbirni naziv za stvarno, obligaciono, porodično i nasljedno pravo, ali ipak je taj naziv trebalo izbjegavati, jer je materija koju regulišu stvarno (svojina, plodouživanje, zaloga...) i obligaciono pravo (ugovori...), suštinski različita od materije porodičnog i nasljednog prava. Stoga je Bogišićev Opšti imovinski zakonik za Knjaževinu Crnu Goru, donijet 1888. godine, regulisao samo materiju stvarnog i obligacionog prava, dok je regulacija porodično i nasljedno-pravne materije ostavljena starim narodnim običajima.

Opšti imovinski zakonik ima 1031 član. Odredbe su raspoređene u 6 djelova, koji se dalje dijele na razdjelje, a ovi na članove. U prvom dijelu Zakonika nalaze se uvodna pravila i naređenja - o zakonima, o imaonicima, o imovini i njenoj zaštiti, o držini ili posjedu; drugi dio govori o vlastini (svojini, prim. a.) i drugim vrstama prava ukorijenjenih u stvari (stvarna prava, prim. a.) - o sticanju svojine na nepokretnim ili pokretnim stvarima, o sadržini prava svojine i njegovoj zaštiti, o suvlastini (susvojini, prim. a.), pomeđaškoj ugodbi i poslužju, o uživanju, zalozi, podlogu i zastavi (hipoteci, prim. a.); dok su trećim i četvrtim dijelom regulisani obligacioni odnosi. Treći dio reguliše kupovinu i "druge glavne vrste ugovora" - zajam, najam zemlje, životinje ili službe, ostava, punomoćje, ortakluk, jemstvo, itd., pa čak i igre na sreću i opkladu; a u četvrtom dijelu Zakonika se govori o ugovorima uopšte - o njihovom nastanku, izvršenju, posljedicama neizvršenja i dugovima koji proističu iz ugovora. Peti dio govori "o čovjeku i o drugim imaonicima, kao i o svojevlasti i u opšte o raspolaganju u imovinskim poslovima", tj. govori o pravnoj i poslovnoj sposobnosti, starateljstvu i fizičkim i pravnim licima. Šesti dio sadrži objašnjenja, određenja i dopune. S obzirom na obim Zakonika, prilikom pisanja o njemu nijesmo detaljno analizirali svaki član posebno, nego smo navodili, pa to činimo i sada, samo najinteresantnije odredbe, naročito one iz šestog dijela, osmog razdjela Zakonika (čl. 987-1031.), koje se odnose na "neke zakonjačke (pravničke) izreke i postavke koje, i ako ne mogu zakona ni preinačiti ni zamijeniti, mogu mu, ipak, objasniti razum i smisao." Neke od ovih izreka potiču još iz rimskog prava i predstavljaju "mjesta" ili "topose", tj. opšte istine u pravu.

Zakon je za svakoga zakon. (čl. 987.) Zakon je zakon, ma kako opor bio. (čl. 988.) Zao običaj, nikad tvrd, nikad zakonit. (čl. 990.) Što svak jednako razumije, tome tumača ne treba. (čl. 994.) Odstupa li kakva odredba od opšteg pravila, tumači je u najužem obimu. (čl. 995.) Tvoje sveto, a i moje sveto; čuvaj svoje, u moje ne diraj. (čl. 997.) Ni svojim se pravom služiti nemoš', tek drugome na štetu il' dosadu. (čl. 1000.) Ko od čega korist ima, treba i teret da nosi. (čl. 1001.) Što ti zakon dadne, niko ti ne ote. (čl. 1002.) Što jednom po zakonu stečeš, tvrdo ostaje i kad bi se zakon izm'jenio. (čl. 1005.) Što se grbo rodi, vrijeme ne ispravi; - što je s početka nezakonito, to samim vremenom zakonito ne postaje. (čl. 1006.) U većem je i manje: kome je dopušteno veće, ne može mu se kratiti manje. (čl. 1007.) Tek ono što sam imaš, možeš drugome dati; otuda izreka: nemoš' drugom više prava ustupiti n'o što sam imaš. (čl. 1009.) Pravdi je nasilje najgori protivnik. (čl. 1011.) Ni u pravu svome, ne tjeraj mak na konac. (čl. 1014.) Kažeš li o kakvoj stvari "moja je", to je najviše što kazati možeš. (čl. 1015.) Razgovor je razgovor, a ugovor stranama zakon. (čl. 1020.) Što dvojica uglave, ta dvojica i razvrći mogu. (čl. 1024.) Što dva uglave trećega neveže. (čl. 1025.) Najveća je nepravda, kad ko od zla djela svog, još i korist kakvu ima. (čl. 1028.) Ko pravo svoje zapušta, nek sebe krivi ako ga izgubi. (čl. 1031.)

USTAV ZA KNJAŽEVINU CRNU GORU IZ 1905. GODINE

Donošenje prvog crnogorskog ustava, Ustava iz 1905. godine, uslovili su, s jedne strane, nezavisnost priznata na Berlinskom kongresu 1878. godine, sve razvijeniji robnovčani odnosi, kako u okviru Crne Gore, tako i između Crne Gore i zemalja iz okruženja, i uopšte, a naročito za vladavine Knjaza Nikole nastale, društveno-ekonomske promjene, i s druge strane, stvaranje jednog opozicionog i, uslovno rečeno, demokratskog raspoloženja. Knjaz Nikola je što unutrašnjim, što spoljnopolitičkim okolnostima bio takoreći prinuđen da Crnoj Gori podari (oktroiše) ustav. Ipak, da bi se kod naroda, a još više kod drugih evropskih država, stvorio utisak da se prilikom donošenja ustava konsultovao s predstavnicima naroda, knjaz je proklamacijom od 18. (31.) oktobra 1905. godine sazvao za 6. (19.) decembar 1905. godine skupštinu na kojoj je trebalo proglasiti ustav.

Knjaževina Crna Gora je tako postala nasljedna, ustavna i parlamentarna monarhija. Knjaz je bio vrhovni vojni zapovjednik i zastupao Crnu Goru u odnosima sa stranim državama. Sazivao je Narodnu skupštinu, čija su zasijedanja mogla biti redovna ili vanredna. Knjaz je mogao i odložiti skupštinsko zasijedanje i raspustiti skupštinu. Narodna skupština je trebalo da zamijeni dotadašnje narodne zborove, sastanke i vijeća u Crnoj Gori. Redovno zasijedanje skupštine počinjalo je svake godine na Lučindan, na mjestu koje bi knjaz odredio. Vanredna zasijedanja su bila predviđena u slučaju "važnih i hitnih poslova državnih".

Mandat narodnih poslanika je trajao četiri godine. Jedan dio poslanika je birao sam narod, na neposrednim izborima, dok su drugi bili poslanici po položaju (mitropolit crnogorski, arcibiskup barski i primas srpski, muftija crnogorski, predsjednik i članovi Državnog savjeta, predsjednik Velikog suda, predsjednik Glavne državne kontrole i tri brigadira, imenovana od strane Knjaza). Aktivno biračko pravo (pravo da bira) imao je svaki punoljetni crnogorski državljanin, izuzev aktivnih oficira i podoficira i vojnika "stojeće" vojske, koji nisu mogli biti ni birani za poslanike. Pasivno biračko pravo (pravo da bude biran) imao je crnogorski državljanin, koji je napunio trideset godina, koji je uživao sva građanska prava, bio stalno nastanjen u Crnoj Gori i koji je državi plaćao najmanje petnaest kruna "godišnje poreze i dacije". Za poslanike nijesu mogli biti birani ni činovnici policijskih vlasti.

Zakonodavnu vlast su vršili Narodna skupština i Knjaz. Nijedan zakon nije mogao biti izdat, ukinut, izmijenjen niti je moglo biti dato njegovo obavezno tumačenje bez pristanka Narodne skupštine. Knjaz je potvrđivao i proglašavao zakone, a naredbe za izvršenje zakona i naredbe koje su poticale iz vrhovne i nadzorne vlasti Knjaza izdavala je izvršna vlast. Nikakav porez, dacija ili prirrez nije se mogao ustanoviti bez odobrenja Narodne skupštine. U slučaju da je bezbjednost zemlje bila ugrožena, a skupštinsko zasijedanje nije bilo u toku, Knjaz je na prijedlog Ministarskog savjeta mogao narediti sve potrebne mjere za zaštitu bezbjednosti zemlje. Ovi Knjaževi akti su imali snagu zakona, ali su morali biti predočeni Skupštini na njenom prvom zasijedanju.

Prijedlog za izmjenu, dopunu ili tumačenje postojećeg zakona Vlada je mogla podnijeti Skupštini, ali i Skupština Vladi, budući da su "formalni projekti" mogli proizaći samo od Vlade. Skupština je u pretres morala uzeti prvo one predmete i projekte koje joj Vlada podnese. To se naročito odnosilo na budžet. Isto tako, Vlada je morala prvo razmatrati predmete i prijedloge koje bi joj kao hitne podnijela Skupština.

Ministre je postavljao i razrješavao Knjaz. Ministarski savjet su sačinjavali ministri, od kojih je jednog Knjaz imenovao za predsjednika Savjeta. Ministri su "za svoja službena djela" odgovarali Knjazu i Narodnoj skupštini, a svaki akt koji bi Knjaz potpisao morao je imati i potpis ministra nadležnog za oblast na koju se akt odnosio (prema-potpis). Ministar je mogao biti optužen od strane Knjaza ili Narodne skupštine za: izdaju otadžbine ili vladara, povredu ustava, primanje mita, štetu nanijetu državi iz koristoljublja i za povredu zakona.

Državni savjet je imao šest članova, koje je postavljao Knjaz i od kojih je jednog imenovao za predsjednika. Državni savjet je imao dužnost: da proučava zakonske prijedloge koje je Vlada pod-

nosila Narodnoj skupštini, da daje mišljenje o njima, da razmatra i rješava žalbe protiv ministarskih rješenja, da rješava sukobe između administrativnih i administrativnih i sudskih vlasti, da sudi državnim činovnicima u slučaju njihove disciplinske odgovornosti, da rješava o prodaji državnih nepokretnosti, itd.

Ustav je sudstvo proglašavao za nezavisno, a pravda se izricala u ime Knjaza Gospodara. Postojali su kapetanski sudovi, oblasni sudovi i Veliki sud, a u nekim varošima i opštinski sudovi. Sudije je postavljao Knjaz, ali one nisu mogli biti premještene, otpušteni ili penzionisane, osim u slučajevima predviđenim zakonom o sudijama.

Glavna državna kontrola je imala predsjednika i dva člana, koje je birala Narodna skupština, a osnovna funkcija joj je bila da pregleda državne račune i da nadzire izvršenje budžeta.

Opštine su imale svoju samoupravu u skladu sa posebnim zakonima, a za vršenje opštinskih poslova postojali su opštinski (kmetovski) sud, opštinski odbor i opštinski zbor. Opštinski izbori su bili neposredni, a opštinske vlasti su, osim opštinskih poslova, vršile i povjerene državne poslove.

Ustav je garantovao jednakost pred zakonom svih crnogorskih državljana. Bila je zajemčena lična sloboda i poštovano pravilo krivičnog prava "Nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege", tj. niko nije mogao odgovarati za djelo koje u trenutku kada je učinjeno nije bilo predviđeno zakonom kao kažnjivo i niko nije mogao biti osuđen na kaznu koja u trenutku izvršenja djela za to djelo nije bila predviđena zakonom. Smrtna kazna se nije mogla izreći "čisto političkom krivicu", izuzev u slučaju pokušaja ili izvršenja atentata na Knjaza i na članove "Vladalačkog Doma". Smrtna kazna je mogla biti izrečena u slučaju da je uz čisto političku krivicu postojala i krivica za još neko djelo za koje je bila zakonom predviđena smrtna kazna, kao i u slučajevima kada su smrtnu kaznu predviđali vojni zakoni. Ustav je garantovao i nepovredivost stana i svojine, kao i slobodu štampe, slobodu organizovanja zborova i udruživanja u ciljevima koji nijesu bili protivni zakonima.

Crnogorac, ruski general Andrej Ivanovič Kosić

Zasada su nejasne mnoge stvari iz njegovog života. Izvjesno je, da se Andrej Ivanovič Kosić rodio 01. oktobra 1833. godine u plemićkoj porodici u Černigovskoj guberniji, gdje su se od vremena Petra I naseljavali mnogi doseljenici sa Balkana. Vaspitavao se u Pavlovskom kadetskom korpusu, završio je prvu godinu naukovanja u Nikolajevskoj akademiji Generalnog štaba za 1. klasu. U službu je stupio kao podoficir, odnosno zastavnik u lakoj konjici u avgustu 1852. godine, dok je još bio u kadetskom korpusu.

Učestvovao je u odbrani Sevastopolja za vrijeme Krimskog rata. Dobio je čin poručnika 1858. godine i tada je bio poslat u pomenutu akademiju. Po završetku iste 1861. godine bio je primljen u Generalštab.

U januaru 1862. godine dobio je čin kapetana 2. klase. Za odlično angažovanje pri gušenju Poljskog ustanka bio je unaprijeđen u čin kapetana u julu 1863. godine. U avgustu 1864. godine Kosića imenuju kao oficira za specijalne zadatke pri štabu Peterbugškog vojnog okruga. U februaru 1865. godine Andrej Ivanovič postaje načelnik štaba 1. gardijske konjičke divizije, a u julu dobiva čin pukovnika.

Približno u to vrijeme dolazi do njegovog susreta s ruskim piscem F.M. Dostojevskim. Dostojevski je pokazao ljubomoru prema sjajnom oficiru zbog mlade dame Aljone Kuzminove-Karavejeve s kojim se i sukobio u jednom od peterbugških salona. „Taj nemčić Kosić“ tako je ponižavajuće veliki ruski pisac nazvao našeg junaka (prezime majke Andreja Ivanoviča bilo je Šubert) u svojim „Dnevniciima pisca“ dovodeći u zabludu ne mali broj ljudi. Ipak u stvarnosti Andrej Ivanovič nije odobravao sve veće prisustvo Njemaca u ruskoj armiji i upozoravao je na opasnost skrivene Njemačke ekspanzije u Rusiju pod izgovorom raseljavanja njemačkih kolonista.

Andrej Ivanovič je bio oženjen sa Aleksandrom Vadi-mirovnoj Kalačevoj, ćerkom inženjera general-lajtnata

Politkovskog, i imao je sina Aleksandra (rođenog 1867. godine).

U januaru 1870. godine premješten je na dužnost komandanta 7. husarskog Bjeloruskog pučaka.

1875. godine je unaprijeđen u general-majora i naimenovan za komandanta 2. brigade 9. konjičke divizije.

Balkanski pohod

1876. godine Kosić zauzima odgovornu dužnost pomoćnika načelnika štaba Odeskog vojnog okruga sve do 1877. godine, kada dobiva novo imenovanje – načelnik štaba 12. armijskog korpusa, u čijem sastavu učestvuje u borbenim dejstvima Balkanskog rata od 1877 do 1878. godine. General Kosić je razrađivao i provodio najodgovornije operacije svog korpusa, te je za hrabrost, energičnost i ličnu odvažnost koje je pokazao u vrijeme tog ratnog pohoda, nagrađen oružjem sa posvjetom, ordenjem i primljen je u svitu Njegovog Imperatorskog Veličanstva.

O tom ratnom pohodu on je govorio u svojim memoarima „Rusćuškij odred“.

1879. godine Andrej Ivanovič je naimenovan za komandanta 7. konjičke divizije. U junu 1880. godine on postaje načelnik štaba Kijevskog vojnog okruga i pri tom ostaje u istoj sviti. 1884. godine unaprijeđen je u general-lajtnata i stupa u građansku službu. Neko vrijeme bio je počasni mirovni sudija u Berdičevskom srezu Kijevske gubernije.

Saratovski general-gubernator

1887. godine naimenovan je za general-gubernatora Saratovske gubernije. Saratov – veliki centar na Volgi, koji se odlikuje šarenilom sastava svog stanovništva, gdje se prepliću i Rusi, i Tatari, i Njemci, pa čak i Francuzi. Kosić je u Saratovu ostao u dobrom sjećanju. Lično Andreju Ivanoviču pripada ideja ozelenjavanja grada i otvaranje bulevara na mjestima Astrahanske i Kamišinske ulice – specijalno za tu svrhu one su bile proširene. Du-

go su jedan od njih građani tako i nazivali – „Bulevar Kosića“ (sada je to ulica Rahova). Njegovom zaslugom mnoge škole i učilišta gubernije su uveli gimnastiku kao predmet, što je bilo nečuveno za to vrijeme. Nove velike građevine uveličale su grad za vrijeme Kosića – muška realka, gradska bolnica, sabor Kneza Vladimira, trgovačka berza – većina od njih u tom ili drugom svojstvu verno služe gradu do današnjih dana.

Na najizrazitiji i najhumaniji način gubernator Kosić ispoljio je svoju djelatnost u vrijeme najtežeg narodnog siromaštva u Saratovskoj guberniji – gladi 1891. godine. Ovdje se u najpotpunijoj mjeri ispoljila demokratičnost generala Kosića. U svrhu ukazivanja pomoći stanovništvu na njegovu inicijativu je stvoren specijalni komitet za pitanje ishrane, otvorene su gradske pekare za prodaju jeftinog hleba, jeftina menza i čajnica u domu rada. Zajedno s tim neke su njegove mjere bile dočekanе s protivljenjem: za obezbjeđivanje gladnih seljaka gubernator naređuje lokalnom plemstvu da otvori lične zalihe hrane, što je izazvalo oštar protest s njihove strane. Za svoje zasluge Andrej Ivanovič Kosić bio je kasnije udostojen zvanja „Počani građanin Saratova“.

Andrej Ivanovič ostao je na mjestu gubernatora u Saratovu do decembra 1891. godine kada je bio ponovo pozvan pod „vojni barjak“.

Već krajem 1891. godine on je prihvatio komandovanje 4. armijskim korpusom u Kijevu, a potom je postao zamjenik komandanta trupa Kijevskog vojnog okruga.

Komandant Kazanskog vojnog okruga

Bez obzira na poodmakle godine, 1901. godine premješten je u Kazanj, grad na Volgi, na dužnost komandanta Kazanskog vojnog okruga, koji je po veličini teritorije kao nekoliko evropskih zemalja, i na toj dužnosti je ostao do 1905. godine. Ovdje je on dočekaо Rusko-japanski rat i prvu rusku revoluciju. Poznato je da se u vrijeme prve ruske revolucije on protivio učešću vojske njegovog okruga u gušenju seljačkih pokreta, što je faktički predodredilo njegovu ostavku. Poznate su njegove riječi koje je izrekao u to vrijeme „Armija treba da ratuje sa neprijateljem, a ne da puca u sopstveni narod“.

To nije smetalo da 1905. godine bude uključen u sastav Državnog Savjeta, najvišeg zakonodavnog organa Ruske Imperije, a 1908. godine podnio je molbu za ostavku, protestujući protiv prekih sudova i smrtne kazne koje je uveo ruski premijer Stolipin. Izvjesno je da mu ostavka nije prihvaćena ali u radu Savjeta Andrej Ivanovič više nije učestvovao.

O poslednjim godinama njegovog života i okolnostima smrti ništa se ne zna. Andrej Ivanovič Kosić je umro u Petrogradu 20. marta 1917. godine, nekoliko nedjelja poslije početka 2. (Februarske) ruske revolucije.

Andrej Ivanovič Kosić je ostaje u sećanju vrijednom divljenja kao čovjek svestranog, širokog obrazovanja (po opštoj ocjeni „jedan od najobrazovanijih generala ruske armije“), koji je mnogo učinio za razvoj ruske nauke, literarnih sposobnosti,

demokrata, čovjek širokih pogleda. Praktično o svakom mjestu službovanja, o svakom pohodu on je ostavio svoja sjećanja. Ta monumentalna figura vojnika i istaknutog vojskovođe, borca za oslobođenje slovenstva, primjer je za ugled za mnoge lidere Bijelog Pokreta u Rusiji, takve kao npr. general A. Denikin, još čeka svog istraživača i svoj spomenik.

A.I. Kosić dočekuje ruskog cara Nikolaja II i njegovu svitu pred polazak vojske u Rusko-japanski rat. Zlatoust, 30. juna 1904. godine.

Пише:
 Жарко Л. Ђуровић

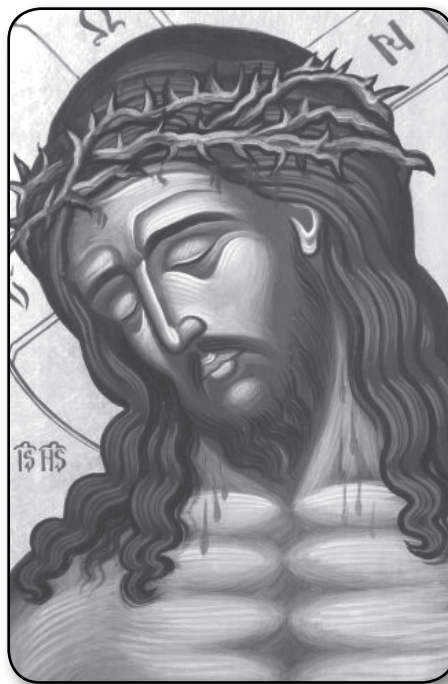
Цетиње - Црна Гора

ОСНИВАЧ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ

Хришћанима се називају сви Хони који вјерују у Господа Исуса Христа, оснивача хришћанске цркве. Хришћанство потиче од Њега, од Његове крви и сјемена из којег је никнуло и израсло духовно царство које и данас постоји. Француски филозоф Жан Жак Русо (1712-1778), који је тврдио да темељ људског дјеловања није и не може бити само разум, већ cjеловит човјек, рекао је: „У животу и смрти Сократа видимо једног филозофа, док у животу и смрти Исуса Христа видимо Бога.“

Зато човјечанство, и данас као прије скоро два миленијума, тражи одговоре на бројна питања везана за личност и дјело Исуса Христа. С Њим је почела ова наша нова ера, с Њим је почело рађање новог свијета правде, љубави и мира. Искуство Његове моћи открива слику Бога која је већ двадесет стољећа присутна у хришћанству. Сви хришћани признају да је Исус Син Божји, те се Његов живот не може описати само научним методом. Прије свега зато што су научници имали једностран и необјективан приступ, сви такви покушаји доживјели су неуспјех. Свједочанства о Његовом животу и раду не могу се вадити из оквира хришћанске традиције у којој је Исус Христос највећи ауторитет. То конкретно значи да нема научника који би био спреман негирати постојање Исуса Христа као историјске личности и значај Његова рада, али исто тако треба истаћи да историјска наука не располаже сигурним подацима о животу Божјег Сина прије Његовог јавног дјеловања. Највише података о Исусовом животу и раду пружају нам записи јеванђелиста: Матеја, Марка, Луке и Јована. Из записа Матеја и Луке више

сознајемо о Исусовоме земаљском поријеклу, о стварним догађајима који нијесу измишљени ради оправдања старих пророштава. С друге стране, Јованова пажња је усмјерена на Исусово небеско поријекло, као јединога, Светога, Божјег Сина. Стога се само на темељу њихових записа може разматрати и проучавати епохално дјело и живот Исуса Христа.

Једино читањем Јеванђеља можемо упознати аутентичнога Сина Божјег, чије јавно дјеловање упућује на закључак о Његовој божанској природи.

Чињеница је да ниједна наука не може оспорити да хришћанска црква има подлогу и темељ у ономе што је Исус у своме животу учио и чинио. Земаљски Исус из Назарета никад не може бити на прави начин схваћен нити се може спознати пуно значење и свестраност Његовога живота без вјерничко-црквенога тумачења. Ниједан приказ Исуса Христа

само као човјека не може досећи квалитет научног или објективног зато што се стварност Његова може открити тек искуством вјере, у духу теолошкога тумачења. Морамо имати на уму да јеванђелисти нијесу имали историјски приступ животу Исуса Назарећанина. За њих је било небитно биљежити године и податке којим се баве проучаваоци историје и других друштвених наука. Новозавјетни текстови не дају нам Његову биографију кроз збир прикупљених чињеница. Ни сам Исус Христос није хтио оставити властиту биографију, него нам је оставио свету повијест, Радосну вијест у Јеванђељу. А тражити само биографију Његову у Јеванђељу потпуни је промашај јер се Јеванђеље не бави набрајањем биографских података него откривањем Божје мисли, Духа Божјег. Зато Христа треба упознати и тумачити с вјером и поштовањем, на темељу Јеванђеља и тим путем доћи до спознаје о спасењу Спаситеља. Порука спасења упућена је човјеку да живи са Христом, у Христу и по узору на Њега.

Вјерничка свједочанства не једног него великог броја свједока cjеловито говоре да Исусов живот и дјело нијесу мртво слово на папиру. Цjеловитост Његовог живота не може се тумачити једино историјском науком која не улази у проучавање вјере у Његово божанство. Свима је потпуно јасно да би без вјере Христово дјело изгубило значај и специфични смисао. Исус из Назарета није живио да би се научно тумачио него да би савршено послушно служио Богу и помогао људима откривајући темељ јединства Божјег спаситељског дјеловања.

Piše:
Gordan Stojić

Herceg Novi - Crna Gora

Nikola Petanović

U vremenu od 1925 do 1927 nastaje velika kriza u Crnogorskom Nacionalnom i oslobodilačkom pokretu u USA u organizacionom smislu, ali ideja nastavljanja borbe za samostalnost uspeva da preživi.

Brojni Crnogorci od Atlanske do Pacifičke obale koji se nikako nijesu mogli složiti sa stanjem u kojem se našla njihova domovina kao ni sa situacijom u samom iseljeništvu nijesu posrtali u borbi za pravo, čast i slobodu svoje porobljene domovine.

Jedan od tih ljudi koji je, danas slobodno možemo reći, vaskrsnuo naš nacionalno oslobodilački pokret u Diaspori i udario temelje modernom Crnogorstvu u USA i modernom independentizmu, kao i čovjek čije ideje i shvatanja u geopolitičkom i nacionalnom smislu daleko prevazilaze prije svega vrijeme kada je djelovao i stvarao i sve što je do sada viđeno u tom domenu, bio je Nikola Petanović Naiad, vođa Crnogoraca na zapadnoj obali i čovjek koji se do kraja života bezkompromisno borio za slobodu svoje zemlje i svoje nacije. Bio je osnivač i predsjednik odbora za suverenu i samostalnu Crnu Goru u San Francisku 1927 godine, glavni i odgovorni urednik časopisa „Montenegrin Mirror“ (Crnogorsko Ogledalo) glasila slobodnih Crnogoraca i spiritus movens svih značajnijih akcija koje su imale za cilj promovisanje Crnogorskog pitanja u Američkoj javnosti i međunarodnim diplomatskim krugovima od 1927 do 1931 godine.

Čovjek koji je čitav svoj život uložio u borbu za obnovu crnogorske državnosti držeći predavanja po mnogim američkim univerzitetima, održavajući kontakt sa mnogim poznatim ličnostima i uticajnim ljudima tog vremena, pišući drame, pjesme, knjige, izdajući časopise, povezujući slobodne Crnogorce. Petanović je takođe u vremenu potpunog beznađa predstavljao jedini oslonac i podršku svim slobodnim ljudima kako u USA tako i širom svijeta koji su Crnu Goru vidjeli kao modernu i neza-

visnu državu u godinama kada su mnogi u svojoj borbi bili posustali.

Petanovićev cilj je bio da lobiranjem kod vodećih američkih političara, medijskim pritiscima i na druge načine uspije da pokrene pitanje ljudskih prava u Crnoj Gori i legaliteta samog čina ujedinjenja. Svojim djelovanjem u USA je želio da izazove takav splet okolnosti koji bi zahvaljujući pritisku međunarodnog faktora doveo do raspisivanja fer referenduma u Crnoj Gori na kojem bi Crnogorci opet zahvaljujući prisustvu međunarodnih posmatrača u koje bi bili uključeni i Crnogorci iz USA mogli slobodno da se izjasne u kakvoj zemlji žele da žive.

U ime te ideje kojom je želio svom narodu pružiti šansu za slobono izjašnjenje podredio je apsolutno sve u životu, živio je za to da jednog dana Crnogorci dobiju pravo na slobodan izbor.

Na žalost ovaj slavni Američki Crnogorac i njegovo plemenito djelo kao i mnogi drugi zaslužni i slavni pripadnici našeg naroda kako u diaspori tako i u domovini još uvijek nijesu zauzeli mjesto koje im sa pravom pripada.

Značaj Petanovićevog djela danas je od neprocijenjive vrijednosti ne samo zato što predstavlja jedinog našeg originalnog ideologa, stvaraoca iz dijaspore koji je stvarao najviše na engleskom jeziku (smatrao je da će engleski jezik postati dominantan u svijetu i savjetovao Crnogorce da ga uče kako bi bili bolje spremni za nova vremena jer će tako buduće generacije mnogo lakše uspjeti da se izbore za slobodu), a čiji je rad bio okrenut prema Crnoj Gori već prije svega zbog njegovog modernog i jedinstvanog shvatanja nacije i države u to vrijeme, njenog razvoja, jačanja, ali i zbog svojih vizionarskih pogleda u međunarodnim odnosima.

To je čovjek koji je dvadesetih i tridesetih godina prošlog vijeka u vrijeme velike depresije predviđao da će SAD biti najveća svjetska vojna i ekonomska sila tj. da će

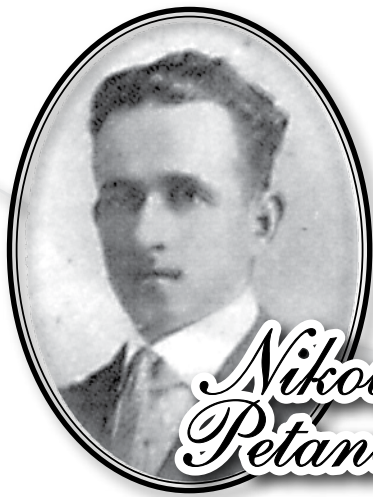
jednog dana igrati ulogu koju danas igra. Smatrao je da je Amerika jedina koja može na pravi način pomoći Crnoj Gori na putu ka slobodi u pravom smislu te riječi. Jedina koja može pomoći Crnogorcima da izgrade bogato i slobodno društvo i približiti ih zapadnim državama.

Čovjek koji je iz te perspektive činio sve da se Crnogorsko nacionalno i državno pitanje na vrijeme stavi na dnevni red i uvrsti u prioritete američke spoljne politike.

Moramo napomenuti da Nikola Petanović nije bio sam. Njegove ideje je prihvatio značajan broj Crnogoraca u Americi, pomagali su mu na sve načine mnogi naši sunarodnici. Sa njim od početka do samoga kraja bili su prijatelji i suosnivači Asocijacije major Marko Zekov Popović, Mileva S. Gvozdrenović (unuka Marka Miljanova), Jovo J. Radonjić, Dušan M. Klisić, Đuro Mijušković, Ilija Bogdanović, Stevo Popović, Blažo Radonjić, Lazo Z. Otašević kao i mnogi drugi širom USA koji su poticali iz svih krajeva Crne Gore i koji su novčanim prilozima, pismima podrške i na druge načine pomagali ovu nemoguću borbu protiv svemoćnog neprijatelja.

Dakle, gledano iz današnje perspektive Nikola Petanović je upravo ona karika koja je nedostajala u diaspori u periodu između dva svjetska rata, on je u vremenu najveće patnje po Crnu Goru i Crnogorce posijao zrno slobode koje je iako do danas nesvjesno upotpunosti sljedilo njegove moderne i napredne ideje i preraslo u konačnu SLOBODU i nezavisnost koju je toliko sanjao.

Zahvaljujući njegovom radu koji je čitavih sedam decenija bo nedostupan našoj javnosti danas smo u prilici da otkrijemo mnoge stvari koje su slučajno ili namjerno bile prikrivane decenijama, ovom djelu nijesu potrebni komentari ili upute. Dovoljno je reći da je to pisao Crnogorac- Amerikanac na engleskom jeziku prije 75 godina u gradu San Francisku.

*Nikola
Petanović*

**Poruka Crnogorcima u Americi o značaju borbe,
organizovanja i postojanja časopisa Crnogorsko ogledalo
(Montenegrin Mirror)**

NAŠOJ ROĐENOJ BRAĆI U AMERICI

Naša zvijezda slave i slobode je negdje nestala. Naša voljena Crna Gora, znana kao balkanska Sparta, je izgubila svoju slobodu i nezavisnost zbog grešaka njene djece i političkog uticaja koji je Srbija vršila zbog svog prestiža i dominacije nad slovenskim narodima na Balkanu. Opšte je priznato da smo žrtve naše iskrenosti i odanosti saveznicima u velikoj katastrofi, tokom koje je naša zemlja gurnuta u ambis. U čitavoj svojoj istoriji naša zemlja nikad nije bila u gore stanju nego što je sad i to u vremenu kad je trebala da bude uspješna i slobodna. Naša zemlja je zanemarena i njen narod pati mnogo. Možemo li gledati indiferentno na ovo i zanemariti naše dužnosti prema svojoj zemlji i njenom narodu? Mi vjerujemo da uz pomoć naših prijatelja koji govore engleski, smo sposobni da ponovo uzdignemo našu zemlju. Mi vjerujemo da u svakom od nas postoji snaga koja će nas ohrabriti i stimulirati da djelujemo na spašavanju budućih generacija i u isto vrijeme da doprinesemo ideji boljeg čovječanstva. Tako možda možemo vratiti dug onima koji su nas zadužili. Zapamtite braćo, ako ne uspijemo da izvršimo naše obaveze nećemo moći da izbjegnemo osudu civilizovanog svijeta u budućnosti... Nema budućnosti bez sadašnjosti a sadašnjost je zasnovana na prošlosti. Ako ste snažni, odlučni i hrabri to dugujete vašim herojskim precima .... Šta će nama dugovati naše buduće generacije? Da li ste se ikada to zapitali? To je pitanje o kojem ćemo morati razmisliti.

Evo vam prilike gdje se možete pokazati i u isto vrijeme biti zapaženi od čitavog civilizovanog svijeta.

Mi vjerujemo u mir i prosperitet i baš u ovoj zemlji gdje sada živimo, u granicama Vašingtonove i Linkolnove velike i demokratske države možemo postići mnogo u korist naše zemlje i naše herojske nacije.

I to ne političkom propagandom jer nam političari ne trebaju, već

djelovanjem u skladu sa definisanim ciljevima i namjerama – što je nabolje kako za sve naše opšte namjere tako i za opšte ciljeve čovječanstva. Dali će te nam se pridružiti i pomoći da ih promoviramo?

Mnogo naših prijatelja sa engleskog govornog područja nam pomaže u promovisanju ovih ciljeva. Ako se ujediniamo za našu zajedničku stvar možemo očekivati uspjeh, jer nas podržava čitav civilizovani svijet zbog zasluga naših herojskih predaka i uloge naše Crne Gore u vjekovnoj borbi za svete stvari čitavog čovječanstva – pravdu i slobodu.

Žrtvovali smo sve što smo mogli i pomognuti od naših prijatelja u vidu njihovih plemenitih priloga našem fondu za izdavanje ovog magazina, pokrenuli smo ovo izdanje.

Mi smo započeli, a sad zavisi od svih nas Crnogoraca, svi bismo trebali da podržimo, jer ovo je najbolji medij za promovisanje naših ciljeva.

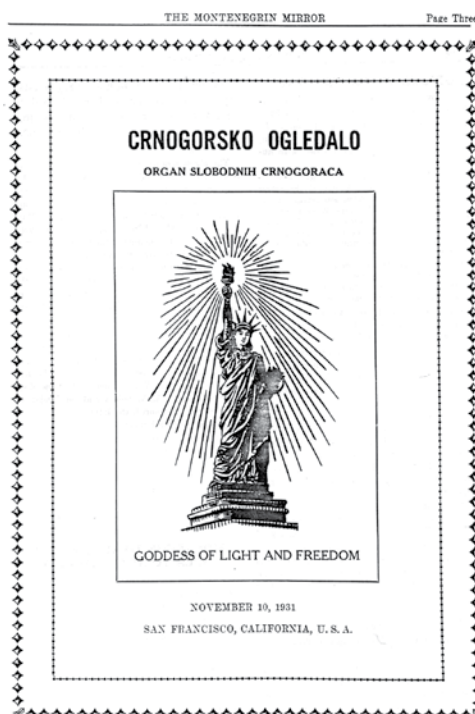
Ne dozvolite da čitav teret padne na ledja nekolicine već krenite naprijed sa svime čime raspolazete. Zato upućujemo ovaj apel svim crnogorskim srcima i čistokrvnim potomcima naše herojske zemlje.

Smatraćemo ovo izdanje centrom naše intelektualne djelatnosti i nastojaćemo da bude pravi predstavnik naših težnji i i slavne prošlosti Crne Gore.

Takodje, naše izdanje ne treba da služi samo interesima Crne Gore već čitavog čovječanstva.

Uvijek ce biti prostora za priloge naših prijatelja koji nam tako mogu pomoći i učiniti ovo izdanje profitabilnijim i vrijednijim u svom postojanju u to ime šaljem pozdrave od srca svoj našoj braći i sestrama iz Crne Gore kao i našim prijateljima i simpatizerima sa engleskog govornog područja.

Jul 1927, San Francisco

„KRSTAŠ“ Oganj

Za krst časni i obraz crnogorski!

Oganj će u svim narednim brojevima nastaviti sa objavljivanjem tekstova Nikole Petanovića, možemo slobodno reći jednog od najznačajnijih Crnogoraca dvadesetog vijeka.

Na žalost veoma mali broj naših sunarodnika kako u Crnoj Gori tako i u cijelom svijetu upoznat je sa veličinom i značajem onoga što je ovaj vizionar ostavio za sobom, a prije svega sa aktuelnošću njegovih poruka, proglasa i tekstova pisanih prije 90 i više godina, daleko na drugom kraju svijeta u San Francisku.

Nije ni čudo što je Nikola Petanović toliko dugo bio skrivan od Crnogoraca. Njegove riječi, vizije, misli su bile najopasnija oštrica za sve asimilatorske pretenzije prema Crnogorcima bilo sa koje strane da su dolazile.

Nikola Petanović je neko ko ruši sve lažne mitove čiji jedini cilj je bio spriječiti Crnogorce da budu ono što jesu i što samo mogu biti, Crnogorci.

On je neko ko gradi temelje jednoj sasvim novoj Crnoj Gori, preslikanoj o svoju hiljadugodišnju tradiciju.

Nikola Petanović je jedina čista i moderna ideološka preteča independentističkih pokreta koji su se javili u Crnoj Gori početkom devedesetih godina i čijim je delovanjem i žrtvom došlo do obnove nezavisnosti. On je i preteča modernom organizovanju crnogor-

ske dijaspore, integralizmu, objedinjavanju svih etničkih Crnogoraca ma gdje živjeli na ovom svijetu.

Nikola Petanović i njegova žrtva su takođe i opomena svima u današnjoj Crnoj Gori, da ako se ona ne bude gradila na iskonskim temeljima zasnovanim na hiljadugodišnjoj državotvornoj tradiciji može opet postati lak plijen asimilatorskim težnjama i lešinarima koji samo čekaju trenutak da se ponovo obruše i rasparčaju najsvjetliju crnogorsku tekovinu, slobodu i nezavisnost.

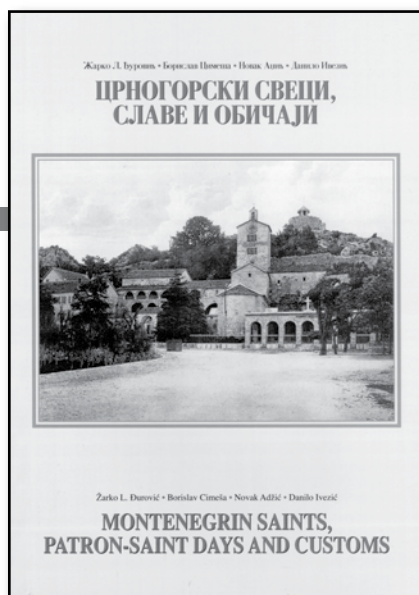
On je dokaz da je Crna Gora odista vječna, kao i njena borba za slobodu. Sanjati Crnu Goru ovakvu kakva je danas, dvadesetih i tridesetih godina prošlog vijeka na drugom kraju svijeta, u trenutcima kada je zemlja bila porobljena, pretvorena u malu zabačenu „guberniju“, kada su ljudi bili zatvarani, ubijani, pisati o njoj u svijetlu modernih međunarodnih odnosa je mogao samo jedan čovjek, Nikola Petanović.

Srećom danas su čini nam se ipak došla nova vremena. Došlo je vrijeme da mi, nacionalno svjesni Crnogorci, sa ponosom možemo otkrivati skrivene stranice, pisane rukom jednog od najvećih sinova Crne Gore u njenoj hiljadugodišnjoj istoriji.

Naša redakcija smatra da je jedan od prioriteta svih Crnogoraca u dijaspori pored međusobnog povezivanja i daljeg objedinjavanja u čitavom svijetu, i osnivanje odbora koji bi radio na daljoj promociji djela Nikole Petanovića. Na pronalaženju pisama i zagubljenih djela, podizanju spomenika i davanju imena ulica i trgova u Crnoj Gori koji bi nosili njegovo ime i na kraju kao kruna svega povraćaj njegovih ostataka iz Kalifornije u Crnu Goru, sa najvećim državnim počastima.

Na 75 godišnjicu smrti Nikole Petanovića, 2 februara 2007 godine, Crnogorska pravoslavna crkva će održati opijelo za pokoj duši ovom velikom sinu Crne Gore i borcu za pravo, čast i slobodu svoje domovine.

Vaša Redakcija

CRNOGORSKA BIBLIOTEKA

U izdanju:

Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske iz Zagreba izašla je knjiga:

CRNOGORSKI SVETI, SLAVE I OBIČAJI MONTENEGRIN SAINTS, PATRON-SAINT DAYS AND CUSTOMS

Autori: Žarko L. Đurović, Borislav Cimeša, Novak Adžić i Danilo Ivezić

Knjiga je štampana dvojezično, na crnogorskom i engleskom jeziku.

Urednici knjige: Dragan Lalović i Radomir Pavićević

„Obnova nacionalnoga samopouzdanja značila je prije svega uspješno odolijevanje hegemonijskim pretenzijama srpskoga političkoga i vjerskoga projekta. Iako je vlastita kuća sačuvana, iskušenja su još veoma teška. Možda najteže i najosjetljivije predstavlja pogubno političko, protuvjersko i svađalačko djelovanje Srpske pravoslavne crkve u crnogorskoj sredini. Stoga je teško precijeniti strateško, istorijsko značenje obnove i pastoralno djelovanje Crnogorske pravoslavne crkve, početkom 90-ih, i sav značaj moralnog integriteta i duhovne snage njezinih vodećih ljudi. No, pitanje crnogorske budućnosti ne znači samo odolijevanje spoljnim pritiscima i nerazumijevanjima. Osnovni je problem sam crnogorski korpus, njegova intelektualna, politička i istorijska zrelost da se smiono i pametno suoči sa samim sobom i zadacima vremena.

Središnje mjesto u knjizi zauzimaju prilozi o petorici crnogorskih svetaca (Sveti Vladimir Dukljanski, Sveti pravedni Ivan Crnojević, Sveti Vasilije Ostroški, Sveti Stevan Piperski i Sveti Petar Cetinjski), koji u kolektivnoj memoriji svih naroda u Crnoj Gori žive kao simboli najviših ljudskih vrijednosti i pregnuća.“

(dio iz Predgovora)

KROZ POEZIJU

Marinko Pavičević

Rođen je 25.02.1957 godine. Pjesnik koji više od dvadeset godina kazuje svoje stihove uz gitaru. Poput ruskih pjesnika Visockog i Bulata Okudžave, dokazuje da su poezija i muzika neodvojive, da liječe dušu. U pjesmama Marinka Pavičevića dominantna je simbolika, a njegova poezija proročanski djeluje. Vraća se prošlosti, otuda sagledava budućnost i vrijeme koje nam predstoji. Objavio zbirke pjesama: **Nebesko dno** (1989), **Monarhov talisman** (1995) i **Svetac bez oreola** (2005) Živi i stvara u Podgorici.

Opomena

*U gluvoj noći krik surog orla
Vukovi sijeku zubima noći
Planinski izvor zaleđen čeka
Kada će sjećanje klancem proći*

*Pretura zvijer prošlost dragu
Bršljan steže nabrekle vene
Sveto mlijeko zaborav nema
I kada duša nebu krene*

*Čuje se nejač nebo se znoji
Ranjeno srce meleme traži
Bespućem junak djetinjstvo zove
Malinom svoju tugu blaži*

*Kameno more molitvu čuti
Zvijezda ranjava nebeski svod
Ko čuva rodnu grudnu ko majku
Meni je brat meni je rod*

*Okovan pjesmom svetac na zidu
Ognjište toplo puno sjaja
Miris tamjana čedo maxi
Krstu Popović vjekove spaja.*

RTCG

SATELITSKI PROGRAM TV CG

SUBOTA, 30. 09. 2006.godine

07:00 Jutarnji program
09:00 Tv arhiv (r)
09:35 Sat spot
10:00 Vijesti
10:05 Linija ritma
10:30 Korijeni
11:00 Muzički vremeplov
11:30 Program za djecu
12:00 Vijesti, Kalendar
12:10 Koncert
13:30 Teatar poezije
14:00 Vijesti
14:05 Fudbal
15:25 Berza
15:30 Dnevnik 1
15:45 Zapis (r)
16:15 Takt
16:30 Fokus (r)
17:00 Hronika Podgorice (r)
17:30 Teme (r)
18:00 Vijesti
18:05 Takt
18:10 Mozaiku 60
19:10 Etno
19:20 Sat marketing
19:25 Kalendar
19:30 Dnevnik 2, Mali Oglasi
20:00 Turistički magazin
20:30 Etno
21:00 Vijesti
21:05 Naši u svijetu: Abaz Muratagić, privrednik - Skoplje
21:55 Koncert
22:40 Berza
22:45 Dnevnik 3, Kalendar
23:05 Sportska subota
23:30 Mali koncert
23:50 Tv arhiv
00:20 Ponoćni Koncert
01:30 Tv Montenegro By Satellite

Nedjelja, 01.10.2006.God.

07:00 Jutarnji program
09:00 Muzički vremeplov
10:00 Vijesti
10:05 Program za djecu /sjećam se/
11:00 Sat spot
11:30 Sportska subota
12:00 Vijesti, Kalendar
12:10 Koncert (r)
13:30 Ekologija
14:00 Vijesti
14:05 Agrosaznanje

15:00 Narodna muzika
15:25 Berza
15:30 Vijesti
15:35 Turistički magazin (r)
16:05 Tv arhiv (r)
16:35 Takt
17:00 Naši u svijetu
18:00 Vijesti
18:05 Pokreni se...
18:50 Svijet umjetnosti
19:25 Kalendar
19:30 Dnevnik 2
20:05 The books of knjige
20:35 Sat spot
21:05 Takt
21:35 Intervju
22:05 Pod lupom
22:40 Berza
22:45 Dnevnik 3, Kalendar
23:05 Art magazin
23:30 Live baby live
00:00 Dokument
00:30 Ponoćni koncert
01:30 Tv Montenegro By Satellite

Ponedjeljak, 02. 10. 2006.

07:00 Jutarnji program
09:00 Zapis (r)
09:30 Muzički vremeplov
10:00 Vijesti
10:05 Obrazovni program
10:35 Takt
11:00 Program za djecu
12:00 Vijesti, Kalendar
12:05 Koncert u podne
14:00 Vijesti
14:05 Pod lupom (r)
15:05 Mali koncert
15:25 Berza
15:30 Dnevnik 1
15:45 Obrazovni program
16:15 The books of knjige (r)
17:00 Art magazin
17:30 Live baby live
18:00 Vijesti
18:05 Teatar poezije
18:30 Dokumentarni program
19:05 Ispeci pa reci
19:20 Sat marketing
19:25 Kalendar
19:30 Dnevnik 2, Mali Oglasi
20:00 Crnogorski gradovi
21:00 Vijesti
21:05 Intervju
22:40 Berza

22:45 Dnevnik 3, Kalendar, Mali Oglasi
23:05 Etno
23:30 Studio sport
23:45 Tv Arhiv
00:00 Ponoćni Koncert
01:30 Tv Montenegro By Satellite

Utorak, 03. 10. 2005.god.

07:00 Jutarnji program
09:10 Muzički vremeplov
09:40 Korijeni
10:00 Vijesti
10:05 Obrazovni program
10:30 Tv arhiv (r)
11:00 Dječji program
12:00 Vijesti, Kalendar
12:05 Koncert u podne
14:00 Vijesti
14:05 Intervju
15:05 Dokumentarni program
15:29 Berza
15:30 Dnevnik 1
15:45 Obrazovni program
16:00 Podvodni svijet Crne Gore (r)
16:30 Dokumentarni program
17:00 Muzika
18:00 Vijesti
18:05 Hronika Podgorice
18:30 Koraci, emisija za djecu
19:00 Ispeci pa reci
19:20 SAT marketing
19:25 Kalendar
19:30 Dnevnik 2
20:00 Galerija
21:00 Vijesti
21:05 Reportaža
22:00 Stil
22:35 Takt
22:45 Dnevnik 3, Kalendar, Mali oglasi
23:05 Etno
23:30 Studio sport
23:40 Tv arhiv
00:20 Ponoćni koncert
01:30 Tv montenegro by satellite

Srijeda, 04. 10. 2006.god.

07:00 Jutarnji program
09:00 Sat spot
09:15 Muzički vremeplov
10:00 Vijesti
10:05 Obrazovni program
10:30 Tv arhiv (r)
11:00 Program za djecu

12:00 Vijesti, Kalendar
12:10 Koncert
13:30 Art (r)
14:00 Vijesti
14:05 Hronika Podgorice (r)
14:35 Reportaža (r)
15:10 Korijeni
15:29 Berza
15:30 Dnevnik 1
15:45 Obrazovni program
16:15 Stil
16:45 Takt
17:00 Teatar poezije
17:30 Zapis (r)
18:00 Vijesti
18:03 Galerija (r)
19:05 Ispeci pa reci
19:25 Kalendar
19:30 Dnevnik 2
20:00 Zvijezde i zvjezdice
21:00 Vijesti
21:05 Plus minus
22:05 Takt
22:15 Linija ritma
22:40 Berza
22:45 Dnevnik 3, Kalendar
23:05 Etno
23:30 Studio sport
23:45 Tv arhiv
00:05 Ponoćni koncert
01:30 TV Montenegro by satellite

Četvrtak, 05. 10. 2006.god.

07:00 Jutarnji program
09:00 Korijeni
09:30 Muzički vremeplov
10:00 Vijesti
10:05 Obrazovni program
10:35 Moda
11:00 Program za djecu
12:00 Vijesti, Kalendar
12:05 Koncert
14:00 Vijesti
14:05 Plus minus (r)
15:00 Linija ritma
15:29 Berza
15:30 Dnevnik 1, Mali oglasi
15:45 Obrazovni program
16:15 Sat spot
16:30 Tv arhiv (r)
17:00 Zvijezde i zvjezdice (r)
18:00 Vijesti
18:03 Fleš sport
18:05 Muzički program
18:30 Ekologija

19:10 Ispeci pa reci
19:30 Dnevnik 2
20:00 Autopitret
20:40 Takt
21:00 Vijesti
21:05 Pozorišna predstava
22:35 Art
22:44 Berza
22:45 Dnevnik 3, Kalendar, Mali oglasi
23:05 Sat spot
23:30 Studio sport
23:45 Tv arhiv
00:00 Ponoćni koncert
01:30 TV Montenegro by satellite

Petak, 06. 10. 2006.god.

07:00 Jutarnji program
09:00 Arhiv (r)
09:40 Muzički vremeplov
10:00 Vijesti
10:05 Obrazovni program
10:35 Moda
11:00 Dječji program:
12:00 Vijesti, Kalendar
12:05 Podnevni koncert
13:30 Natura viva (r)
14:00 Vijesti
14:05 Autopitret (r)
15:00 Art (r)
15:30 Dnevnik 1
15:45 Obrazovni program
16:15 Sat spot
16:30 Pozorišna predstava
18:00 Vijesti
18:03 Fleš sport
18:05 Hronika Podgorice
18:30 Crnogorska kulturna riznica
19:05 Ispeci, pa reci
19:30 Dnevnik 2
20:10 Teme
20:40 Takt
21:00 Vijesti
21:05 Pečat
21:50 Tv film
22:44 Berza
22:45 Dnevnik 3, Kalendar
23:05 Tv arhiv
23:30 Studio sport 2
23:45 Ponoćni koncert
01:45 Tv montenegro by satellite